

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OKUL ÖNCESİ ANABİLİM DALI

2019-YL-173

**EKO-OKULLARDAKİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇEVRE
EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

HAZIRLAYAN

Aycan KÜTÜK

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Ayşe ÖZTÜRK SAMUR

AYDIN, 2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

T.C

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

AYDIN

Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aycan KÜTÜK tarafından hazırlanan Eko- okullardaki Çocuk Kitaplarının Çevre Eğitimi Açısından İncelenmesi başlıklı tez, 06.08.2019 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan	Doç.Dr.Atiye Adak Özdemir	Pamukkale Üniversitesi	
Üye	Prof.Dr.Hatice Özenoğlu	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	
Üye	Doç.Dr.Ayşe Öztürk Samur	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu (Yüksek Lisans) tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun tarih sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

İmzası

T.C

AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

06.08.2019

İmza

Aycan KÜTÜK

ÖZET

EKO-OKULLARDAKİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇEVRE EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Aycan KÜTÜK

Yüksek Lisans Tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayşe ÖZTÜRK SAMUR

2019, 74 sayfa

Bu araştırma, eko okullarda çevre eğitime yönelik kullanılan çocuk kitaplarının çevre eğitimi öğelerini içerip içermediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmacı tarafından 11 alt başlıktan ve 59 maddeden oluşan “Eko-okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu” hazırlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma kapsamında doküman analizi yöntemiyle yapılmış olup kitaplar hazırlanan kitap inceleme formuna göre incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Aydın ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı beş farklı eko-okulda, öğretmenlerin çevre eğitimi uygulamalarında kullandıkları 40’ar çocuk kitabı amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş, toplam 200 kitaptan oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Eko- okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formuna göre incelenen kitaplardan hiçbir alt başlığı içermeyen kitaplar araştırmadan çıkarılmış, kalan 118 kitap çalışmaya dâhil edilmiştir. Kitapların eko-okul temalarını hangi oranda içerdiğini belirlemek için frekans analizleri yapılmıştır.

Araştırma sonucunda incelenen çocuk kitaplarının sırasıyla biyoçeşitlilik ve doğa, enerji, çöp, su ve atıklar ile ilgili olduğu görülmüştür. İklim değişikliği alt başlıklarına hiçbir kitapta rastlanmamış olup, evrensel vatandaşlık, gıda, sağlık ve refah, ulaşım, deniz ve sahil ile ilgili konuların çok az kitapta ele alındığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eko-okullar, çevre eğitimi, çocuk kitapları

ABSTRACT

EXAMINATION OF CHILDREN BOOKS IN ECO-SCHOOLS IN TERMS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION

Aycan KÜTÜK

Master Thesis

Supervisor: Doç. Dr. Ayşe ÖZTÜRK SAMUR

2019, 74 pages

This specific research is constituted to check the existence of environmental factors in children books which are used in environmental education. Thus, "Book Review Form In Regard to Eco-School Themes", which are comprised of 11 sub-title and 59 subjects, has been prepared. Research was done by document analysis method which is included in Qualitative research. Also these books have been analyzed according to the control list. Study group of this research has been determined by sampling technique with a total of 200 books that are 40 books from each 5 different eco-school which are affiliated to the ministry of education in the city of Aydın. The books, which do not have any under title of book review form in regard to Eco-school themes, have been removed and finally, 118 books have remained. Frequency analysis has been done to determine in which ratio that books comprise eco-school themes.

The researches showed that children books are related to subjects about nature, energy, biodiversity, water, rubbish, and wastes respectively. While sub-topic of climate change has not occurred in any books, subjects of global citizenship, food, wealth and health, transportation, sea, and seaside have been approached in very few books.

Key Words: Eco- schools, environmental education, children boks

ÖNSÖZ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda yapılan bu yüksek lisans tezinde süreç boyunca sonsuz sabırla bana yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ayşe ÖZTÜRK SAMUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eko- okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu'nu oluştururken değerli görüşlerini paylaşan Sayın Dr. Öğretim Üyesi Duriye Esra ANGIN, Sayın Prof. Dr. Hatice ÖZENOĞLU ve Sayın Doç. Dr. Sema SOYDAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam boyunca manevi destek ve katkılarını esirgemeyen sevgili annem, babam ve kardeşime de sonsuz bir teşekkürü borç bilirim.

Araştırmanın her aşamasında değerli desteği ve katkısıyla yanımda olan arkadaşım Hazar HAMARAT'a ayrıca teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM.....	5
1.1. Okul Öncesi Eğitim	5
1.2. Çocuk Edebiyatı.....	6
1.2.1. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri	7
1.2.1.1. Biçimsel özellikler	8
1.2.1.2. İçerik özellikleri.....	9
1.2.2. Çocuk Edebiyatının Amaçları.....	12
1.2.3. Çocuk Kitaplarının Okul Öncesi Eğitimdeki Yeri.....	13
1.3. Çevre Eğitimi.....	14
1.3.1. Çevre Eğitiminin Tanımı	14
1.3.2. Çevre Eğitimin Amaçları	16
1.3.3. Çevre Eğitiminin Önemi.....	18
1.3.4. Eko Okullarda Çevre Eğitimi	19
1.4. Konu ile İlgili Araştırmalar	21
1.4.1. Yurt İçi Araştırmalar.....	21

1.4.2. Yurt Dışı Araştırmalar	25
2. BÖLÜM.....	28
2.1. Araştırmanın Modeli.....	28
2.2. Çalışma Grubu	28
2.3. Veri Toplama Araçları	30
2.4. Veri Toplama İşlemi	32
2.4.1. Verilerin Analizi ve Değerlendirme	33
2.5. Geçerlik ve Güvenirlik	33
2.5.1. Geçerlik.....	33
2.5.2. Güvenirlik	34
3. BULGULAR.....	34
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	44
Öneriler	54
KAYNAKÇA	55
EKLER DİZİNİ	64
EK 1	64
EK2	67
EK3	73
ÖZGEÇMİŞ	74

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Kitapların Yazıldığı Dile İlişkin Bulgular	29
Tablo 2 İncelenen Kitapların Tema-Frekans Tablosu	35

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TÜRÇEK: Türkiye Çevre Koruma Vakfı

UNEP: Birleşmiş Milletler Çevre Programı

GİRİŞ

Bebekler doğduğu andan itibaren çevresiyle etkileşim halinde büyür. Yaşamlarının ilk yıllarından başlayarak karakteri şekillenen ve hayatı zengin uyarlarla dolu bir çevrede öğrenmeye başlayan çocuklar, birçok deneyim edinirler. Okul öncesi eğitim, nitelikli uyarlarla dolu bir çevre ile çocukların tüm gelişim alanlarını destekler. Çocukların yetişkinlik hayatlarında birçok alanda göstereceği performansı etkiler. Çocukların çevreye karşı olumlu tutum ve davranışlar göstermesi de çevreye karşı geliştirecekleri bilinç de bu alanlar arasındadır (Başal, 2006).

Bu süreçte çocukların bütün gelişimsel alanlarını en üst düzeyde gözetilen okul öncesi eğitimde etkinlikler, çevre eğitimiyle harmanlanmalıdır. Bu sayede çocuklar, çevreye ve çevre sorunlarına karşı güdülenir ve öğrendiklerini davranışlarına yansıtır. İçinde bulunduğu çevreye duyarlı olan bireyler, ülkesine karşı da duyarlı olur ve ülkesindeki diğer sorunlara karşı da bilinç geliştirir. Gelişen çevre bilinciyle insanlar; gelişen teknoloji, tüketilen kaynaklar vb. doğanın dengesini bozan tüm unsurlara bir çözüm bulacaktır (Atasoy, 2015).

Kişilerin yaşadıkları çevreyi anlama, algılama ve duyarlılık geliştirme mevzusunda, doğuştan sahip olduğu bazı bilişsel süreçler ve empatik algının yanında (Decety ve Jackson, 2006; Akt: Somer, 2015), zengin uyarlarla dolu bir çevrenin etkisi yadsınmaz. Bu çerçevede edebi eserler, çocukların eğitim ortamında aktif bir şekilde kendi bilgi, birikim ve değerlerini oluşturmalarına yol göstererek erken yaşlardan itibaren kişilik oluşumuna katkı sağlamaktadır (Işıtan ve Gönen, 2006). Duygu, düşünce ve hayaller çocuklar için soyut kavramlardır fakat çocuk edebiyatı ürünleri çocukların bu soyut kavramları anlamasında bir basamak işlevi görür ve onların duygu ve düşüncelerini anlamlandırmalarına, bir nevi karakterlerini şekillendirmelerine yardımcı olur. Bu sebeple bebeklik döneminden itibaren kitaplar, çocukların hayatını şekillendirmede büyük role sahiptir (Gönen, 2009). Uygun ve kaliteli çocuk edebiyatı ürünleriyle karşılaşan çocuklar, kendi duygu ve düşünce dünyasını keşfederken başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamaya başlar. Bu sayede farklılıklara değer vermeyi ve saygı duymayı öğrenirler. Eserlerdeki insanla tanışıp arkadaş olurlar ve farklı deneyimler edinirler (Cullinan ve Galda, 1994; Akt: Veziroğlu, 2009).

Kendine uygun edebi eserlerle karşılaşan çocuklar, çevresi ile arasındaki bağı kavrar, dünyayı anlar ve anlamlandırır (Ersoy, Avcı ve Turla, 2005). Kendi bilgi birikimini ve kişiliğine katkı sağlayan edebi eserler sayesinde çocuklar, parçası olduğu toplumdaki rolünü anlayarak yaşadığı çağın gereklerine uyum sağlar (Ciravoğlu,1997). Kişilik özelliklerinin oluşmaya başladığı okul öncesi dönem, çocukların tüm gelişimsel alanları açısından fazlasıyla kritiktir ve çocukların bu kritik dönemde karşılaştığı her uyaran çok önemlidir. Çocukların kaliteli uyaranlarla karşılaşması yetişkinlik hayatlarında nasıl birer birey olacaklarını da belirler (Diken vd. , 2010). Kaliteli uyaranlar kapsamında nitelikli çocuk kitapları, zengin içerikleri sayesinde birçok gelişim alanını kapsamaları ve bilişsel süreçleri etkileyici özelliklerinden ötürü erken çocukluk döneminde olmazsa olmaz uyaranlardandır (Sınar Çılgın, 2007). Bu sebeple eğitim alanında çocuk kitapları araştırmalarda titizlikle ele alınabilecek önemli dokümanlardır. (Bogdan ve Biklen, 1992; Goetz ve Le Compte, 1984 ; Akt:Yıldırım ve Şimşek, 2016)

Çocuklar, kitaplar sayesinde kitap okuma alışkanlığının yanı sıra iyi ve kötü alışkanlar kazanırlar. Kitaptaki karakterlerle özdeşleşme eğiliminde olan çocuklar, doğalarına uygun davranışları da bu şekilde edinirler (Güleç ve Gönen, 1997). Bu yüzden çevre eğitimi açısından nitelikli kitaplarla tanışan çocukların çevresel davranışları daha çok içselleştirebilecekleri düşünülmektedir (Wells ve Zeece, 2007). Olumlu çevresel bilgi ve mesajlar içeren kitapların çocukların çevresel sorunlara dair bilgi ve donanımına sahip olmasını, çevresel faaliyetlere aktif bir şekilde gönüllü katılımını sağlayabileceği varsayımından yola çıkılarak ülkemizde çevre eğitimi temel alan eko-okullardaki çocuk kitaplarının incelenip değerlendirilmesi elzemdir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, eko okullarda çevre eğitime yönelik kullanılan çocuk kitaplarının eko-okul temalarını içerip içermediğini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Eko okullardaki çocuk kitapları biyoçeşitlilik ve doğa, iklim değişikliği, enerji, gıda, evrensel vatandaşlık, sağlık ve refah, çöp, ulaşım, atık, su, deniz ve sahil konularına yer vermekte midir?

2. Eko okullardaki çocuk kitapları biyoçeşitlilik ve doğa ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
3. Eko okullardaki çocuk kitapları iklim değişikliği ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
4. Eko okullardaki çocuk kitapları enerji ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
5. Eko okullardaki çocuk kitapları gıda ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
6. Eko okullardaki çocuk kitapları evrensel vatandaşlık ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
7. Eko okullardaki çocuk kitapları sağlık ve refah ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
8. Eko okullardaki çocuk kitapları çöp ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
9. Eko okullardaki çocuk kitapları ulaşım ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
10. Eko okullardaki çocuk kitapları atık ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
11. Eko okullardaki çocuk kitapları su ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?
12. Eko okullardaki çocuk kitapları deniz ve sahil ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?

Araştırmanın Önemi

Çağımızın en dikkat çeken konularından biri çevre ve çevresel sorunlardır. İlerleyen hayat şartları, teknolojik alandaki değişimler, nüfusun artışıdaki hız, artan sanayileşme ve kentleşme gibi sebepler çevre sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çevre sorunlarına karşı duyarlılığın ve bilincinin artırılması, ulusal ve uluslararası boyutta çok önemlidir. Çevre eğitimi kavramı, çevre sorunları ve bu sorunların sonuçları sonucunda gündeme gelmiştir. Kişiliğin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde çevre eğitimine yer verilmesi çevre sorunlarının çözümünde toplumlara yardımcı olacaktır (Buhan, 2006).

Erken çocukluk dönemi çerçevesinde çevre eğitimini önemli ve gerekli kılan diğer durumlar ise kentleşmenin giderek arttığı dünyamızda, çocukların doğadan ve doğal çevreden yoksun büyüyor olmalarıdır. Çevre sorunlarının günden güne çoğalması, çevre

sorunları ile ilgili yürütülecek etkinlik ve projeler kapsamında edinilmesi gereken gözlem yapma ve sınıflandırma gibi becerilerin eğlenceli yollarla kazandırılmasıdır (Atasoy, 2015). Bunun yanı sıra çevre bilgisi, çevreye yönelik tutum ve davranışların okul öncesi dönemde edinilmeye başladığı, bu erken dönemde kazandırılan bu olguların çocukların yetişkinlik yaşamlarında da çevreye karşı olumlu ve istendik tutum sergiledikleri araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Başal, 2006).

Yukarıdaki açıklamalara paralel olarak, okul öncesi eğitim döneminden başlayarak bütün eğitim kademelerinde etkin bir şekilde çevre eğitime yer verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda okul öncesi kurumlarındaki çevre eğitimi uygulamaları kapsamında çocuk kitaplarının eko-okul temalarına uygunluğu, çevre eğitimi uygulamaları açısından önemlidir. Ayrıca Uluslararası Eko- Okullar Programı El Kitabı'nda çevre eğitimi kapsamında enerji, su, çöp- atık, biyoçeşitlilik gibi ana başlıklar çerçevesinde etkinlik ve müfredat çalışmaları öngörülmekte ve bu alt başlıklar çerçevesinde tüm okulda bilinç oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda amaçlara ulaşmada yedi aşama öngörülmektedir. Bu yedi aşamadan “Dikkat Çekici Bilgilendirme ve Bilinçlendirme Çalışmaları” başlığına bakıldığında enerji konusuyla ilgili eko- arşiv – eko- kitaplık oluşturulması, konuyla ilgili tüm kaynakların bu bölümde yer alması gerektiği belirtilmektedir (TÜRÇEV, 2011).

Çocuklara yönelik edebi ürünlerin birçok gelişim alanına katkısının yanında, çevre bilinci ve çevresel davranışlara olan etkisi göz ardı edilmemeli, eğitim sürecine bu edebi ürünler dâhil edilmelidir. Çünkü insan davranışları, çevreyle etkileşim, örnek olaylar ve modeller sonucunda şekillenmektedir (Sever, 2003; Gülay ve Önder, 2011). Bu bağlamda, eko okullardaki çocuk kitaplarının incelenmesi, planlanacak çevre eğitimi uygulamalarının ve çocuk kitaplarının uygun olarak seçilmesinde farkındalık oluşturabilir.

Yapılan alan yazın incelemesinde, çocuk kitaplarının birçok açıdan incelendiği çalışmalar tespit edilmiştir. Çocuk kitaplarında oyun ve oyuncak kavramının incelendiği (Kırman, 2019), 5-6 yaş grubu çocuklar için Türkçe yazılmış resimli çocuk kitaplarında değerlerin analiz edildiği (Kazancı Gül, 2018), resimli çocuk kitaplarının barış bileşenleri açısından incelendiği (Sağsöz, 2018), resimli çocuk kitaplarında Atatürk ve cumhuriyet değerlerinin incelendiği (Çelik, 2016) çalışmalar mevcuttur. Bunların yanı sıra 4-6 yaş

resimli çocuk kitaplarının prososyal davranışlar açısından incelendiği (Somer, 2015), okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarındaki dil sanatlarının tespit edildiği (Pektaş, 2015), 4-6 yaş resimli çocuk kitaplarında çocukluk anlayışının (Yol, 2015) ve çocuk kitaplarındaki kahramanların giyim biçimlerini incelendiği (Çınar, 2011) çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak eko-okullardaki çocuk kitaplarının çevre eğitimi açısından incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle eko okullarda yer alan çocuk kitaplarının, çevre eğitimi açısından analiz edilerek elde edilecek sonuçların ve geliştirilecek önerilerin çevre eğitimi uygulamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Varsayımlar

Araştırmada kullanılan Eko-Okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu'nun çocuk kitaplarını çevre eğitimi açısından değerlendirmek için yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlıkları

- Kitaplar eko-okulların okul kütüphanelerinde yer alan öğretmenlerin çevre eğitimi uygulamalarında kullandığı kitaplar ile sınırlıdır.
- Veriler Eko-okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu'ndan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.BÖLÜM

Bu bölümde konuyla ilgili kavramsal çerçeve sunulmuştur.

1.1. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim bebeğin doğduğu andan başlayarak zorunlu eğitim yaşına kadarki süreci kapsar. Genel olarak yapılan tanımlarda 0-6 yaş kapsayan bu dönem çocukların ilkokula hazırbulunuşluğuna katkı sağlayan ve çocukların ileriki hayatlarını etkileyen oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde çocuğa sağlanan ve sağlanmayan imkânlar çocuğun geleceğini büyük ölçüde etkiler (Poyraz ve Dere, 2001).

Okul öncesi dönemde çocukların gelişimleri oldukça hızlıdır. Yaşamın ilk yıllarında edinilen deneyimler, çocuğun tüm hayatı boyunca sürecek olan davranış ve tutumlarını etkiler. Hayatın bu ilk yıllarının gelişim ve ruh sağlığı açısından oldukça önemli olduğu kabul gören bir gerçektir. Temel davranış ve duyguların oluştuğu ve kişilik temellerinin

atıldığı bu kritik dönemde çocuk bilinçli bir eğitime ihtiyaç duymaktadır. Çocuk okul öncesi eğitim ile düş gücünü geliştirir ve merak duygusunu her zaman canlı tutar (Gönen vd., 2010).

Okul öncesi eğitim, gerek toplumsal gerekse kültürel değer ve öğeleri göz önünde bulundurarak çocukların tüm gelişimsel alanlarını destekler, kendilerini ve etrafı daha net bir şekilde tanıyıp ona göre harekete geçmelerini sağlar ve potansiyellerini ortaya çıkartmaları için onlara bol ve kaliteli uyaranlarla dolu bir çevre sunar (Başal, 2005). Çocuklar okul öncesi eğitim sayesinde akranlarıyla birlikte vakit geçirme fırsatı bulurlar. Böylece birçok sosyal davranışı ve temel hakları öğrenirler (Yavuzer, 1997).

Okul öncesi dönem bütünüyle ele alındığında zengin çevre dâhilinde sunulan tüm materyaller özellikle de çocuk edebiyatı ürünleri onların okul öncesi eğitimden yüksek verimle faydalanmasını sağlayan ve gelişimsel alanlarını en üst düzeyde destekleyen önemli materyallerdendir (Tür ve Turla, 1999).

1.2. Çocuk Edebiyatı

Yaşamın ilk yıllarında çocuklar, edebiyat ile günlük hayatın akışında ninniler, hikâye, masal ve tekerlemeler sayesinde tanışmaktadırlar. Aile bireylerinden dinledikleri kısa anlatılar ve uyak yönünden zengin metinler; şiirler ve masal tekerlemeler ses tekrarları ve içerdikleri ritimleriyle çocukların oldukça fazla ilgisini çekmektedir. Çocukların duygusal dünyalarına hitap eden bu metinler çocukların doğal bir ihtiyacı gibidir. Bu sebeple çocuklara yönelik edebi eserler önem arz etmektedir (Oğuzkan, 2001).

Çocuklar için oluşturulan yazılı eserler ile edebiyat bir bütün olarak ele alındığında çocuk edebiyatı olarak tanımlanan bir kavramı oluştururlar. Çocuğun anlama ve kavrama seviyesinin yanı sıra gelişimsel sürecini de göz önünde bulunduran çocuk edebiyatı, aynı zamanda çocuğun duygu ve düşüncelerine yöneliktir (Dursunoğlu, 2011). Çocuk edebiyatı ürünleri okul öncesi dönemden başlayarak on dört yaşa kadarki ergenlik dönemini de kapsayan bir yaş grubuna hitap eden, sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel açıdan zengin ürünlerin genel adı olarak tanımlamıştır (Sever, 2003). Çocuk edebiyatı ürünleri hem edebiyat niteliğine sahiptir, hem de çocuğun günlük hayatındaki, çevresindeki konuları işler. Çocuğun kendi dünyasını keşfedip anlamasına rehberlik eder (Dilidüzgün, 2005). Çocuk

edebiyatı çocuklara göredir ve çocukların duygu, düşünce, hayal ve isteklerini; kısacası onların edebi ihtiyaçlarını karşılar. Çocuk edebiyatı ürünleri aynı zamanda çocukların dil gelişimlerini de destekler (Sınar Çılgın, 2007).

Çocuklara uygun her türlü konu çocuklar için yazılan eserlere dâhil olabilir fakat çocukların çocuk kitaplarından fayda sağlamaları için kitabın sanat değeri taşıyor olması gerekir. Sanat eseri değeri taşıyan kitaplarla vakit geçiren çocuklar kaliteli zaman geçirmiş olurlar (Sınar Çılgın, 2007).

Çocukların okuma sevgisi ve alışkanlığı edinmelerini sağlamak için onların küçük yaşta itibaren nitelikli kitaplarla tanıştırılması gerekir. Kitabın fiziksel özellikleri ve içeriği oldukça önemlidir. İçerik bakımından kitaplar kesinlikle ideolojilerden uzak, gelenek görenek ve kültürümüze uygun olmalıdır. Ayrıca çocuğa verilecek mesaj, kazandırılmak istenen davranış bir nasihat olarak kitapta yer almamalı, konu ve olay örgüsüyle sentezlenmelidir (Sınar Çılgın, 2007).

Çocuk kitapları bebeklik döneminden itibaren çocuğun görsel ve yazılı kültür ile iletişim kurmasına yardımcı olur. Çocuğa görsel, biçimsel ve dil açısından oluşturduğu sistemli bir çerçevede insan gerçekliğine dair ilk algılarını yaratır. Nitelikli çocuk kitapları çocukların ilgi ve gereksinimlerine yönelik kurgularıyla çocuğun kitaba dair duysal deneyimlerini şekillendirir. Çocukta okumaya, öğrenmeye ve araştırmaya karşı isteğin oluşmasını sağlar (Sever, 2003; Baydık, 2004).

1.2.1. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

Çocuklar küçük yetişkinler değildir. Onları yetişkinlerden ayıran farklı düşünme ve algılama biçimleri olduğu söylenebilir (İpşiroğlu, 1997). Yetişkinlerin olduğu gibi çocukların da edebiyata ihtiyacı vardır. Çocukların kendilerine has özelliklerini göz önünde bulunduran, nitelikli eserlerin yaratılması gerekir (Nas, 2004). Çocukları yetişkinlerden farklı kılan özellikler göz önünde bulundurulduğunda “çocuğa görelilik” kavramı ortaya çıkar ve çocuk edebiyatının nitelikleri de bu kavram çerçevesinde şekillenir.

Çocuğa görelilik, en temel ifadeyle çocukların gelişimsel özelliklerine göreliktir. Eğitim programları oluşturulurken bu özellikler göz önünde bulundurulur (Ergün ve Özdaş, 1997). Çocukları gelişimsel özelliklerine göre değerlendirdiğimizde onlar için ayrı ve özel

bir yazın oluşturulması gerektiği de bir gerçektir (İpşiroğlu, 1997). Bu noktadan hareketle çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların ilgi ve deneyimlerinden, onların duygu ve düşüncelerinden hareketle oluşturulması önem teşkil eder. Böylece toplumsal değer ve davranışları kitaplar vasıtasıyla öğrenen ideal bireyler kazanılır (Atatuğ, 1981).

Çocuğa görelilik ilkesinden hareketle çocuk edebiyatı eserlerinin taşıması gereken bazı nitelikler aşağıdaki gibidir:

- Çocukların anlayabileceği konular seçilmelidir. Bu konular vasıtasıyla çocuklar, yeni yaşantılarla karşılaşır ve kendi hayatlarına paralel deneyimler edinirler.
- Eserin çocuklara faydalı olabilmesi açısından sanatsal değer taşıması önemlidir. Sanatsal değer taşımayan herhangi bir kitabın eğitici özelliklerinden bahsedilemez.
- Kelimeler çocukların seviyesine uygun, anlaşılır; soyut ve mecazlardan uzak olmalıdır. Çocukların dil gelişimini gözetilen kelimelere yer verilmesi gerekir.
- Çocuk kitapları aynı zamanda çocuklara onların seviyesinde yeni kelimeler de öğretebilmelidir. Yani çocukların dil gelişimini desteklemelidir.
- Çocuk kitapları herhangi bir ideolojiyi içermemelidir. Sanatsal değeri ne olursa böyle eserler çocuklara uygun değildir.
- Çocuklar kaliteli eserler ile tanıştırılmalıdır. Ancak kaliteli eserler çocuklarda kitap sevgisi oluşturur (Sınar Çılgın, 2007; Tür ve Turla, 1999).

Çocuk kitapları, biçimsel ve içerik özellikleri olmak üzere iki temel özellik çerçevesinde incelenir (Sever, 2010). Bu iki özellikten yola çıkarak çocuk kitaplarının sahip olduğu nitelikler değerlendirilebilir.

1.2.1.1. Biçimsel özellikler

Kitabın içinde yer alan resimlerin kalitesi, dış kapak tasarımı, baskı ve yazı boyutu gibi özellikler çocuk kitabının biçimsel özelliklerini oluşturmaktadır (Dilidüzgün, 2018).

Çocuk kitaplarını oluşturan resimler, içeriği zenginleştirirken cümlelerin anlaşılmasını da kolaylaştırır. Resimler, anlatımı destekleyen sanatsal öğelerdir. Resim ile anlatılan olay

mutlaka aynı sayfada yer almalıdır. Böylece görseller yardımıyla kelimelerin ileteceği mesaj ve davranış çocuklarca anlaşılır (Uğurlu, 2013).

Çocuk kitapları, çocukların taşıyabileceği boyut ve ağırlıkta olmalıdır. Kitaplık boyutlarına uygun olarak 16-23cm çocuk kitaplarında uygun boyut olarak kabul edilir. Kullanılan materyallerin sağlam ve güvenilir olması önemlidir. Bu bağlamda kapağın dayanıklı olması için kalın olması gerekir. Ayrıca çocukların ilgisini çekecek şekilde dizayn edilmesi ve kitabın içeriğine dair ipucu vermesi de önemlidir (Güleç ve Geçgel, 2006).

Çocuk kitaplarında, mat ve gözü yormayacak kaliteli kâğıt kullanılmalıdır. Hamur birinci veya en az ikinci kalitede olmalıdır. Baskının temiz olması için sayfa kenarlarında ve satır aralarında boşluklar bulunması gereklidir (Sınar Çılgın, 2007).

Çocuk kitaplarında yer alan metinlerin sıkıcılıktan uzak olması ve kısa paragraflardan oluşması önemlidir. Kullanılan punto yeterince büyük ve okunabilir olmalıdır. Buna göre en az 12 punto kullanılması gereklidir. Eserlerde yer alan cümlelerin yazım ve noktalama kurallarına uygun ve kusursuz olması da ekstra önem teşkil etmektedir (Sever, 2003).

1.2.1.2. İçerik özellikleri

Çocuk kitabında yer alan karakterler, işlenen konu, verilen mesaj, dil ve anlatım özellikleri içerik özelliklerini oluşturur (Dilidüzgün, 2018).

Çocuk kitaplarında konu, verilmesi hedeflenen mesaj için bir araç görevi üstlenir. Yani kitapta verilen mesaj konudan bağımsız değil, aksine doğrudan konuyla ilişkilidir ki bu da çocuk kitaplarının önemli niteliklerindedir (Huck ve Kiefer, 2004). Çocukların doğduğu andan itibaren annesiyle olan ilişkisi etrafında şekillenen duygular, çocuklar için önem arz etmektedir. Bu yüzden çocuk kitaplarında yer alan konunun sevgi, şefkat ve güven duygusunu desteklemesi çocukların temel ihtiyacının karşılanması bakımından önem arz eder. Ayrıca seçilen konuların çocukları eğlendirmesi ve çocukların gerçek hayat deneyimlerini desteklemesi de önemlidir (Dilidüzgün,2003; Sınar Çılgın, 2007).

Çocuk edebiyatı ürünlerinde işlenen konular, çocukların dikkatini çekmeli ve çocukları eğlendirmelidir. Eğlenceli bir konu çerçevesinde sunulan konu, çocukların

düşünme becerilerini destekleyerek onların mantıklı düşüncelerini ve kendi düşüncelerini oluşturmalarını sağlar (Glazer, 1986: Akt. Geçgel ve Güleç, 2006).

Çocuk kitaplarında konu, her ne kadar çocukların ihtiyaçlarına göre belirleniyor olsa da çocukların ait olduğu toplumun kültürüyle de alakalı olmalıdır. Seçilen konu ne olursa olsun olumlu ve pekiştirici bir niteliğe sahip olması ve kültürel değerlere paralel olarak sistematik bir şekilde ele alınması elzemdir. Bu sayede çocuklar, insani değerler çerçevesinde insana değer vermeyi de kitabın konusu aracılığıyla öğrenir (Kaplan, 2000; Ataseven ve İnandı, 2000).

Edebi eserlerde olduğu gibi çocuk edebiyatında da eserler bir mesaj içerir ve bu mesaj çerçevesinde oluşturulur. Çocuğun anlayabileceği ve çocuğa uygun olan her türlü konu çocuk eserlerinde yer alabilir ve bu bağlamda çocuğun anlayabileceği mesaj da kitabın içeriğinde yer alır (Sınar Çılgın, 2007). Çocuk kitapları çocukları eğlendirirken onları eğitmeyi de amaçlar. Bu bağlamda çocuk kitaplarında verilen mesaj ideolojilerden ve uzun nasihatlerden uzak olmalıdır. Bu mesaj, eserin içine sindirilmelidir. (Azmiry, 2014). Yazar çocuklara vermek istediği mesajı ya da düşünceyi hareketli olayları ele alarak, esere uygun sembolleri yerleştirerek ve kahramanları kullanarak verir. Böylece çocuklar farkında olmadan mesajı alıp yeni deneyimler edineceklerdir (Gülyüz, 2006).

Konu ve mesaj, oluşturulan karakterler ile desteklenir. Çocuk kitapları ana karakterlere yer verebileceği gibi zaman zaman yan karakterlere de yer verebilir. Burada önemli olan karakter sayısının fazla olmamasıdır (Oğuzkan, 2001). Genelde konu ve olay örgüsü ana karakter ya da bir başka deyişle başkahraman etrafında şekillenir. Yan karakterler ise olay örgüsünün merkezinde yer almasa da konu ve olay ile dolaylı olarak ilgilidir (Sever, 2003).

Çocuk edebiyatı ürünlerinde karakterlerin fiziksel özelliklerinden çok kişilik özellikleri ön planda olmalıdır. Çünkü çocuklar kitaplardaki karakterler ile kendini özdeşleştirme eğilimindedir ve çocuklara kazandırılması hedeflenen bazı özellikler bu karakterler vasıtasıyla ifade edilmektedir. Bu nedenle kitaplarda yer alan kahramanların olumlu kişilik özellikleri göstermesi gerekmektedir (Tür ve Turla, 1999). Kitaplarda çocuk karakterlerin bulunması çocukların karakterle özdeşleşmesini kolaylaştırır. Ayrıca çocuk

karakterlerin hayal gücü, hayat deneyimleri ve duygularının çocuklarinkine paralel olması da çocuklar için ilgi çekicidir (Oğuzkan, 2001).

Çocuklara ilgi çekici gelen karakterler buldukları yaş grubunun özelliklerine göre değişkenlik gösterebilir. Örneğin, okul öncesi dönem çocukları hayvan karakterlerini ilgi çekici ve eğlenceli buluyorken daha büyük yaş gruplarında güçlü karakterler ön plana çıkabilir. Kitaplardaki kahramanın türü ve niteliği ne olursa olsun bu kahramanlar, çocukların günlük hayattan farklı olaylar ile karşılaşmasını ve yeni deneyimler edinmesini sağlar. Kahramanlar ile özdeşleşen çocuk gerçek yaşamla tanışır ve problemlerle yüzleşir. Bu sebepten yazarların karakterleri iyi kurgulayıp kullanması, çocuğa hitap etmesi ve onunla iletişim kurabilmesi açısından önemlidir (Zivtci, 2006).

Aslan (2006)'a göre çocuk kitapları dil bakımından yalın ve anlaşılır olmalı. Cümleler, özne-nesne-yüklem sıralamasını gözetecek şekilde oluşturulmalı ve devrik olmamalıdır. Çocukların yaş seviyesini gözeterek onların yeni sözcükler öğrenmesini sağlamalı ve kelimeler, mecazlardan uzak olarak gerçek anlamlarıyla çocuklara sunulmalıdır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuğa görelilik ilkesine paralel olarak dil ve anlatım; cümlelerin yapısı, seçilen kelimeler, cümlelerin anlaşılabilirliği gibi özellikleri kapsar. Çocuk kitaplarında kullanılan az sayıda kelimenin her biri özel bir anlam ifade edecek şekilde seçilir ve içeriği oluşturan yazar bunu yaparken dili çok özel bir şekilde kullanır (Gamble, Yates, 2002). Cümleler oluşturulurken seçilen kelimeler de çocuklara uygun olmalıdır. Çocuğun anlayabileceği şekilde somut sözcükler kullanılmalı ve mecazlı anlatımlardan kaçınılmalıdır. Ayrıca argo ve hakaret içerikli kelimelerin kullanımının da çocuklara uygun olmadığı özellikle göz önünde bulundurulmalıdır (Yalçın, 2002).

Dil ve anlatım özellikleri açısından kaliteli ve özenli çocuk edebiyatı ürünleri ile tanışan çocuklar, dil bilinci edinirler ve buna paralel olarak ana diline hâkim, duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde karşısındakine aktarabilen bireyler olurlar. Ayrıca dil ve anlatım bakımından hatasız oluşturulmuş eserler, çocuklara küçük yaşlardan itibaren kitap sevgisini aşılayarak okuma alışkanlığı edinmelerinde büyük rol oynar. Çocuğun hayatında kritik açıdan önemli olan erken çocukluk döneminde dil ve anlatım açısından kaliteli ürünler sayesinde çocukların dil gelişimini destekler ve dil eğitiminin temellerini oluşturur. Bu

bağlamda çocuk kitapları, dil eğitimini çocuklar için keyifli hale getiren nitelikli unsurlardandır (Yavuzer, 1999; Özkan ve Yılmaz, 2006).

Nitelikli bir çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuklara kazandırmayı amaçladığı birtakım hedefleri vardır.

1.2.2. Çocuk Edebiyatının Amaçları

Çocuk edebiyatında amaçlar yine çocuğa görelilik ilkesinden hareketle şekillenir. Eserlerde yer alan amaçların çocukların dünyasında bir anlam ifade etmesi önemlidir. Ülkemizde ve dünyada genel olarak amaçlardan uzak, çocukları psikolojik olarak karamsarlığa iten kalitesiz eserler sorun teşkil etmektedir. Yazarlar, çocuğa dair bakış açısına sahip ve çocukların seviyesinde dili etkili bir biçimde kullanabilen kişiler olmalıdır. Böylece çocuk edebiyatı eserlerinde amaçlardan söz etmek mümkün olur (Dilidüzgün, 2003).

Çağdaş eğitim, çocuk edebiyatı eserlerinde çocuklara kitap sevgisi aşılacak ve çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlar. Çocukların gelişimsel özelliklerini destekleyen kitapların çocuklar için önemi ve onlar üzerindeki etkisi yadsınmaz. Bu bağlamda çocuk kitapları, çocukların ilgisine hitap etmelidir. Çocukların dünyasından parçalar taşıyan eserler, çocuklarda olumlu etkiler yaratabilir (Temizyürek, 2003).

Olumlu duygulardan hareketle çocuk edebiyatı eserleri, çocuklarda estetik duygular yaratarak çevreye karşı duyarlılık kazandırmayı ve çocukların duygu, düşünce dünyasını genişletmeyi amaçlar (Sever, 2003). Bu amaçtan hareketle çocuk edebiyatı çocukların özgüven sahibi, objektif eleştirel bakış açısına sahip, esnek düşünebilen bireyler olmasında aktif rol oynar (Yener, 2007).

Çocuk edebiyatı eserlerinde bazı amaçlar aşağıdaki gibidir:

- *Çocukların dil gelişimini desteklemek:* Alıcı dil ve ifade edici dil arasındaki dengeyi sağlamak.
- *Çocukların estetik ihtiyacını karşılamak:* Edebiyat yetişkinler kadar çocukların da ihtiyacıdır ve bu bağlamda çocukların estetik duygularına hitap etmelidir.

- *Çocukların sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek:* Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların yaşantılarından, duygu ve düşüncelerinden parçalar taşır. Böylece çocuklar duygularını anlamlandırıp yorumlamayı öğrenirler.
- *Çocuklara problem çözme yeteneği kazandırmak:* Çocukların karşılaştığı problemleri nasıl çözeceğine dair örneklere ihtiyacı vardır ve çocuk kitapları onlara bu örnekleri sağlar.
- *Çocuklara kitabın öğretici yanını göstermek:* Çocukların doğasında bitmek bilmeyen merak duygusu vardır. Çocuk kitapları çocukların merak ettiği soruların cevabını içerir ve bu sayede onların merak duygularını giderir.
- *Çocukların yaratıcılığını desteklemek:* Çocuk edebiyatı eserleri çocukların hayal dünyasını harekete geçirir ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine olanak sağlar.
- *Çocukların dinleme becerisini geliştirmek:* İnsan ilişkilerinin ve iletişimin temelinde bulunan dinleme becerisi, çocukların da sahip olması gereken bir beceridir (Aytaş, 1999 ; Larrick, 1981).

1.2.3. Çocuk Kitaplarının Okul Öncesi Eğitimdeki Yeri

Erken yaşlardan itibaren şekillenen karakter, okuma alışkanlığının kazanılmasından sonra pekişir ve bu sayede çocukların ilgi alanlarına göre kendilerini geliştirmelerine, davranışlarını şekillendirmelerine yardımcı olarak bir dünya görüşü edinmelerini sağlar. Okul öncesi dönemden itibaren bir konuya alışma ve bu konuda alışkanlık edinme tekrarlanarak bir ilgi eylemine dönüşür. Her yaşta insan ilgi duyduğu olay ve alanlara yönelik daha fazla alışkanlık edinme eğilimindedirler. Bu sebeplerden edebiyat sevgisi erken yaşlarda, çocukların ilgi duyduğu, farklı yaş dönemlerine ve farklı beğenilere hitap eden nitelikteki kitaplarla kazanılabilmektedir (Deretarla Gül, 2013).

Okul öncesi dönem tüm gelişimsel alanlar için kritik olup çocukların dil gelişimleri için de oldukça önemlidir ve nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri, bu kritik dönemde çocuğun dil gelişiminin hızına ve her boyutuna önemli katkı sağlayacaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları dil sanatlarıyla tanıştırmakta, onların kelime dağarcığını geliştirerek, kendilerini ifade etmeleri hususunda onlara geniş bir sözcük yelpazesi sunmaktadır. Dil bilgisi

yapılarını, zamirleri, sıfatları, eş ve zıt anlamlı ifadeleri yerinde ve doğru bir biçimde kullanma açısından kitaplar, çocuklara yardımcı olmaktadır (Gönen ve Veziroğlu, 2010). Dile karşı hâkimiyet kazanan ve dili etkili bir şekilde kullanan çocuklar, öğrenmeye ve sorgulamaya hazır olarak kitaplardan etkin bir şekilde fayda sağlarlar. Böylece bir konuda fikir sahibi olmadan önce o konudaki tüm bilgilerini gözden geçirir ve kendi fikrini oluşturur (Sınar Çılgın, 2007).

Kitaplarda yer alan görseller, resimlerdeki renkler ve çizgiler çocukların estetik anlayışlarına hitap ederken onların bildikleri ya da henüz hakkında bilgi sahibi olmadıkları nesne, hayvan, durum ya da olaylar hakkında onları destekler. Çocuklara hitap eden konuları ve dili ile onların keyifli ve kaliteli vakit geçirmelerine yardımcı olan çocuk edebiyatı ürünleri, çocuklarda yaşlılarıyla ya da çevresindeki kişilerle paylaşmak isteği uyandırır. Çocuk kitaba konu olan olay, durum ve karakterleri oyunlarında canlandırmak ister. Bu açıdan kitaplar çocukların istendik davranış göstermelerine de yardımcı olur (Sever, 2003).

Kitaplar sayesinde çocukların hayal dünyası, düşünme biçimleri, problem çözme becerileri gelişir, bu sayede çocuklar insanların çevre ile olan ilişkisini anlar ve kavrar. Kitapların resimleri, içeriği ve dili çocukların hoşuna gidecek türden ise çocuklar kitabı seven, gelecekte de severek okuyacak olan düşünen insanlar olacaklardır (Celepoğlu, 2010).

1.3. Çevre Eğitimi

1.3.1. Çevre Eğitiminin Tanımı

Çevre eğitimine dair birçok tanım bulunmakla birlikte bu tanımların temeli 1964 yılında William B. Stapp tarafından atılmıştır. Bu tanıma göre çevre eğitimi, çevre ve çevre sorunlarına dair bilgi sahibi, çevre sorunlarının çözüm yollarını bilen ve bu sorunları çözmeye çalışan faydalı bireyler yetiştirmeye yönelik bir eğitimidir. Bu tanım diğer tanımları da kapsayacak şekilde temel üç unsurdan oluşur. Birincisi çevre ve çevre ile ilgili problemler konusunda bireyleri bilgilendirmek, ikincisi çevre problemlerinin çözümleri hakkında fikir sahibi olmalarını sağlamak, üçüncüsü ise tüm bu bilgileri davranışa dönüştürecek şekilde bireylerde tutum değişikliği oluşmasını sağlamaktır (Henegar, 2005;

Akt: Cevher Kalburan, 2009). Diğer çevre eğitimi tanımları da bu üç temel unsur çerçevesinde şekillenir.

Başka bir tanıma göre çevre eğitimi, insanların sosyal, biyolojik ve fiziksel çevrelere dair değer, tutum ve kavramların algılanması ve birbirinden ayırt edilmesidir. Bu bağlamda çevre eğitimi, çevre problemlerine karşı oluşturulacak tutum değişikliğinde amaç değil araçtır (Erten, 2005). Çevre eğitimi, yaşanan toplumda çevre bilinci arttırmaya ve çevrenin korunmasına yönelik bir çerçeve oluşturulmasıdır. (Laing, 2004). Bu çerçevede çocukluktan başlayarak toplumu oluşturan bireylerin öğretmenlerce çevresel sorunlar ve bu sorunların çözümüne dair birlikte, demokratik bir çerçevede çalışmasını sağlayan çok disiplinli bir kavramdır. Etik, değerler, tutum ve davranışların bir bütünü olan çevre eğitimi, aynı zamanda bir düşünme ve uygulama yöntemidir (Christenson, 2004; Davis, 1998; Desjean-Perrotta, Moseley ve Cantu, 2008; Engels ve Jacobson, 2007; Henegar, 2005; Palmer, Bajd ve Tsaliki, 1998; Akt: Cevher Kalburan, 2009).

Ayvaz (1998)'a göre çevre eğitimi, çevre ve çevre sorunlarıyla ilgili, bu sorunlara karşı duyarlı, güncel çevre sorunlarının çözümüne ve gelecekte oluşabilecek sorunların önüne geçilmesi için yapabilecek her türlü bilgi, davranış ve motivasyona sahip dünya vatandaşları ve toplumu yaratma sürecidir.

(Troost, 1972), çevre eğitimine “çevreye yönelmiş aktif vatandaş yetiştirme” kavramını dâhil eder. Bu kavram çevre problemlerinde aktif katılım ve inisiyatif gösteren bireyleri tanımlamak için kullanılır.

Tüm tanımlar daha önce de bahsedilen “bilgilendirme, haberdar oluş ve ilgilenme” unsurları etrafında ortak paydada şekillenir. Çevre eğitimi temelde çevre hakkında bilgi sahibi olmayı, çevre sorunlarından haberdar oluşu ve bu sorunlarla ilgilenmeyi esas alır (Gök,2012; Akt: İşyar,1999).

Çevre eğitimi, gelişen ve değişen teknoloji çağındaki artan tüketim ve şehirleşmenin sebep olduğu sorunlar karşısında dünyamızın ve doğal kaynakların korunması açısından önem arz etmektedir. İnsanların çevre konusuna karşı ilgilileri her ne kadar çok olsa da bu ilgi davranışa dönüşme aşamasında yeterli değildir. Çevrenin insandan bağımsız olmaması sebebiyle insanların çevreye olan ilgi ve bilgisinin davranışa dönüşmesi doğrudan çevre

eğitimi ile alakalıdır (Desjean- Perrotta ve diğ., 2008). Bu sebepten evre eğitiminin amaçları oldukça önemlidir.

1.3.2. evre Eğitimin Amaçları

Ulusal evre Eylem Planı'na göre evre eğitiminin temel amacı Őudur: Eğitim ve ğretim çağındaki bireylerin evre ile ilgili konularda sorumluluk bilinci geliştirerek sorumlu davranışları gösterebilmelerine imkn veren, güdüleyici çevresel bilgi, beceri ve değerlere sahip vatandaşları topluma kazandırmaktır (Doğan,1997).

Pooley ve O'Connor (2000), evre eğitiminin amaçlarını Şu Şekilde detaylandırmıŐtır: Çevreye dair her Őeyi değerlendirmek, belirlenen evre problemleri için uygun çözüm yollarını araŐtırmak ve bireylerde olumlu çevresel davranış yaratmak amaçtır. Bu unsurlardan yola çıkarak evre eğitimi; çevresel bilgi, farkındalık, sorumluluk ve evre sorunlarını çözme motivasyonunu kapsar (Laing, 2004). evre için motivasyona sahip olmak demek, doğal çevreyi insanların verdiği zararlardan korumaya istekli olmak anlamına gelmektedir. Çevreyi korumaya dair gelişen motivasyon, çocukluk deneyimlerine ve bireylerin oluşturduğu estetik zevke bağlıdır (Smyth, 2006).

evre eğitiminin gerek bilişsel gerekse sosyal ve duygusal alanda amaçları bulunmaktadır. Bireyleri, evre okur-yazarlığına yönelten amaçlar bilişsel alan ile ilgiliyken kişilerin çevreye ve sorunlarına dair değer ve tutumlarını oluşturmayı amaçlar (TÜRÇEK, Okullarda Uygulamalı evre Eğitimi Programı).

evre eğitiminin amacı bireyleri, çocukluktan itibaren hem toplumsal hem de çevresel değerlere dair bilgi, beceri ve donanıma sahip aktif vatandaŐlar olarak topluma kazandırmaktır (Travis, 2007). Bu bağlamda biyofiziki evre tanımından hareketle biyofiziki evre ve biyozifiki evre sorunlarının farkında olan, bu sorunların çözüm yollarını bilen, sorunları çözmeye gönüllü vatandaŐların yetiŐtirilmesini amaçlamaktadır (Stapp ve Desinger,1985; Akt: Gök, 2012)

Diğer bir deyişle evre eğitimi, dünyanın içinde bulunduğu çevresel sorunlarını, sorunların çözüm yollarını bilen ve bu sorunları çözmeye gönüllü olan bireylerin yetiŐtirilmesini amaçlar. (Görmez, 1991; İleri, 1998; Erten, 2005). Bu bağlamda evre eğitiminin temel amacı, bireylerin çevreye olan doğal ilgilerini çeşitli yollarla

pekiştirmektir. Bu yollardan biri olarak ekolojik kavramlara dikkat çeker ve çevreye karşı olumlu tutumun oluşmasında rol oynayan bilginin aktarılmasından daha fazlasını içerir. Çevre eğitimi, toplumsal davranış becerilerini geliştirmeyi amaçlar. (Laing, 2004). Çevre eğitiminin amaçlarından bir diğeri de çevre problemleri ve bu problemlerin olası çözümleri ile alakalı çevresel farkındalığın oluşturulması yoluyla çevrede var olan doğal süreçlerin, insanların davranışlarının çevre üzerindeki etkilerini belirlemek ve insanların çevre olmaksızın yaşayamayacakları gerçeği ile ilgili anlayışlarını geliştirmektir (Vrasidas ve diğ., 2007).

İnsanların çevre üzerindeki etkisinden hareketle çevre eğitiminin bir diğeri amacı da bireyleri yaşadıkları çevre hakkında bilinçli kılmaktır. Yaşanılan çevre ve bu çevrede yaşayan tüm canlıların ortak bir değer duygusu ile doğal çevreye olan sorumluluk duygusu çevre bilincini oluşturmalıdır. Yani çevresel sorumluluk duygusuna sahip, doğal kaynakları korumak adına hayat boyu tüm bu çevresel süreçlerde aktif katılım gösteren ve bütün canlı türlerinin ihtiyaçlarına hâkim bilinçli toplum amaçlanmalıdır (Chapman ve Sharma, 2001).

Görüldüğü üzere çevre eğitime dair amaçlar genel hatlarıyla birbirine paralel ifadeler üzerinde oluşturulmuştur. Bunlara ek, günümüz teknoloji dünyası ve tüketici topluma yönelik başka bir amaç daha bulunmaktadır. Ait olunan toplumun ve bulunulan çevrenin kültür, sanat ve estetik değerleriyle bilimsel bilgi donanımıyla kalp ve kafa dengesine sahip insanları topluma kazandırarak dünya genelinde doğanın geleceğini düşünen, çalışkan ve biz merkezli çözümler üreten, topluma faydalı bireyler yetiştirilmesi çevre eğitiminin amaçlarındandır (İleri, 1998).

Gelişimsel alanların önemli olduğu çocuklukta, çevre ile ilgili doğru deneyimlerin oluşması için çevre ilgili yapılan bilimsel çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak, çevre biliminin temel kavram ve bilgilerini öğrencilerin seviyesine uygun bir süzgeçten geçirilerek aktarılması da çevre eğitiminin amaçlarından biri olmalıdır (Myers ve diğ. 2004; Yörek, 2007). Çevreye karşı istendik davranışların oluşması bilgi, değer ve tutumların değişmesi gerekmektedir. Tüm bu olumlu tutum, kanı ve değerlerin bireylerce edinilmesi ise yalnızca çevre eğitimi ile mümkündür (Erten, 2005). Çevre eğitimi, sadece ekolojik bilgilerin aktarılması değildir. Çevre eğitimi, çocukların gelişimsel alanlarından bilişsel, psikomotor, sosyal ve duygusal alanlarına da yöneliktir. Böylece çocuklarda olumlu tutum

ve istendik davranışların oluşması amaçlanır (Buhan, 2006). Tüm bu amaçlar göz önünde bulundurulduğunda çevre eğitiminin okul öncesi eğitimden başlayarak önem arz ettiği görülmektedir.

1.3.3. Çevre Eğitiminin Önemi

İnsanın yaşadığı çevreden, canlılardan bağımsız olması mümkün değildir. Bu sebepten doğal çevreyle geliştirilen ilişkiler, insanlığın ilk yıllarından itibaren birçok değişime uğrasa da belli bir ahenk ile süregelmiştir. Ancak sanayi devrimi ve sonrasında insanların doğaya olan müdahalesi daha çok artmış ve bu da doğanın dengesini bozmaya başlamıştır. Bu süreçte insanlar tarafından bozulan çevre dengesi, canlılar için tehlike olmaya başlamıştır (Görmez, 1989).

Çevre eğitimi değerler, tutumlar, davranışlar ve etikle alakalı çok disiplinli bir eğitimidir. Aynı zamanda da bir düşünme ve uygulama biçimidir. Bu noktadan hareketle toplumlar çevre eğitimi ile çevre değerlerine gereken öneme dikkat çekmeye ve çevrenin korunması için teşvikte bulunmaya çalışırlar (Atasoy, 2015).

Çocukların sadece kendi çevrelerindeki değil; farklı coğrafi bölgelerdeki çevre problemlerine dair fikir sahibi olmalarını sağlamak amacıyla yakından uzağa ilkesi gereği sırasıyla yerel, ulusal ve uluslararası açıdan ele alınması önem teşkil eder. Çevre eğitimi bir süreçtir ve bu süre boyunca çevrenin doğal, yapay, teknolojik ve sosyal bileşenlerinin bir bütün içinde ele alınması önemlidir (Eroğlu, 2009). Öğretmenlerin ve çocukların bir arada çalışarak çevresel sorunlar ve sorunların çözümleriyle ilgili olarak demokratik biçimde iletişim kurması gerekmektedir (Atasoy, 2015).

Çevre ile ilgili bilgilerin teoride kalmaması için çocukların çevrede yaşanan doğal süreçleri gözlemlemesi, davranışlarının çevre üzerindeki etkilerini görmesi, insanlarla çevre arasındaki bağın ne kadar güçlü olduğunu hissetmesi gerekir. Böylece çevrenin korunmasının önemi ile ilgili anlayışları gelişir (Atasoy, 2015).

Çevre eğitimi, çevre ve çevre problemlerine dair bilgilerini çözüm süresince taşımaya çalışan, bunları davranış haline getirmeye güdülenmiş bireyler oluşturmayı amaçlamaktadır. Bunun için öncelikle, çevre ve çevre sorunları ile ilgili bilgilendirici eğitimler düzenlenir,

ardından bu sorunların çözümlerine yönelik çalışılır. Son olarak ise, çevresel problemlerin giderilmesi için çocukların gönüllü olmalarını sağlamak gerekir (Başal, 2006).

Gelişen teknoloji, tüketici toplum ve hızlı şehirleşmenin günümüzdeki artışı sebebiyle doğanın yok olmaması açısından çevre eğitimi önem teşkil etmektedir. Dünyamızın genelinde çevreye gösterilen yoğun ilgi, istendik davranışa dönüşmemektedir. Oysaki çevredeki tüm sorunların temelinde insanlar ve onların yarattığı teknoloji vardır (Atasoy, 2015). Okul öncesi dönemden itibaren çevre eğitimine dair konuların ele alınması ve bu konuların da çocuklara göre olması önemlidir. Bu sayede çocuklarda çevreye dair değerler oluşturulur ve çevrenin korunması konusuna çevre eğitimi ile dikkat çekilmiş olur. Yabancı atıkların çevreye verdiği zararlar; su -deniz kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği, radyoaktif kirlilik ve uzay kirliliği gibi çevre kirliliği çeşitleri, bitki ve hayvanların korunması, çevre sorunlarına dair çözümler konu olarak ele alınabilir (Başal, 2006). Bu sebeplerden çevre eğitimi günümüz gerekliliklerinden biridir ve okullarda çevre eğitimine çeşitli projelerle yer verilmektedir. Bu projelerden biri de Eko- okullar Projesi'dir.

1.3.4. Eko Okullarda Çevre Eğitimi

Eko-Okullar Projesi, uluslararası bir proje niteliğindedir. Öyle ki 30 ülkede ve toplam 7500 ilköğretim okulunda uygulanmakta ve bu program kapsamında çocuklara çevre bilinci ve yönetimi, sürdürülebilir kalkınma eğitimi verilmektedir. Bu projeyi uygulayan ülkeler arasında Almanya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kıbrıs, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İskoçya, İspanya, İsveç, İtalya, İzlanda, Kenya, Letonya, Litvanya, Malta, Norveç, Portekiz, Romanya, Rusya, Slovenya, Şili, Yunanistan ve Türkiye bulunmaktadır. Avrupa ölçeğinde programlanmış Eko- Okullar Projesi, kapsamlı çevre eğitimi uygulamalarını içerir. Okullarda uygulanan müfredat programında çevre ile ilgili konuların günlük yaşama aktarılması bu proje ile sağlanır. Bu da öğrencilerin çevre ve çevre konularının önemini kavrayarak hayatın her alanında çevre konularına hassasiyet göstermesini sağlar. Ülkemizde, Eko-Okullar Projesi'ni uygulayan okullar MEB'in belirlediği ilköğretim programı çerçevesinde Eko-Okullar Projesi kapsamındaki programı dâhil ederler (TÜRÇEV, 1995).

Günümüzde oldukça önem arz eden çevre ve sürdürülebilir çevre konuları, insan yaşamının her alanında etkilidir. Çevrenin korunabilmesi ancak bu konuda bilinç sahibi

genç nesil ve toplum ile mümkündür. Bu bağlamda Eko-Okullar Projesi ayrı bir önem teşkil etmektedir. Bu projeyi uygulayan okulların öğrencileri çevre konularında bilgi sahibi olurken ailelerini, yerel yönetimleri ve sivil toplum kuruluşlarını da çevre ve çevre sorunlarına karşı bilinçlendirme noktasında aktif bir rol üstlenirler. Bu proje kapsamında aktif bir şekilde çalışan ve çevre eğitimi programıyla üstün başarı sağlamış okullara “Yeşil Bayrak Ödülü” verilir. Ödül bir eko-etiket olarak uluslararası düzeyde tanınan ve saygınlığı olan çevreye duyarlı okullar içindir. Program çevre eğitimi kapsamında okul idarecilerinden başlayarak öğretmenlerin de katılımıyla gerçekleştirilen tüm okul faaliyetlerini kapsar ve başarıya ulaşmasındaki temel sebep de bütün okulun aktif katılım göstermesidir. Eko-okullar kitapçığıyla sunulan çevre bilinciyle hem okulda hem de okulun bulunduğu yörede çevreci faaliyetleri amaçlanır. Program yürütülürken bir komite oluşturulur ve bu komitede okulda çalışan her kesimden ve velilerden birer temsilci ve gönüllü öğrenci grubundan oluşur. Komitede görevli bir öğretmen, aynı zamanda koordine etme görevini de üstlenir. Öğrencilerin aktif katılımı, Eko-Okullar Programı kapsamındaki en önemli ve bütünleştirici etkidir. Program, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirerek onların iyi birer vatandaş olmaları da sağlar çünkü bu süreçte komite yerel halk ve yöneticiler ile çevre konuları kapsamında iletişim halindedir (TÜRÇEV, 1995).

Eko-Okullar Programı’na dâhil olan okullar kendi müfredatlarını programın temelinde yer alan ve aşağıda belirtilen öğelere yönelik şekillendirirler. Bu öğeler sırasıyla şu şekildedir:

1. Eko-Okullar Komitesinin Kurulması: Eko-Okullar Projesi’nin beyni olarak nitelendirilen komitede gönüllü öğrenciler, okulda çalışan öğretmenler, idari kademedeki görevliler, veliler ve hatta yerel yöneticiler bulunur ve okulun çevre ve çevre konularındaki etkinliklerini koordine eder.
2. Çevre İnceleme: Okulun çevre üzerinde yarattığı etkiler incelenerek okuldaki çalışma başlar. Öğrenciler, okulda atılan çöp miktarından alt yapı (kanalizasyon, vb.) yetersizliklerine kadar her konuda incelemeler yaparlar.
3. Eylem Planı: Yapılan çevresel incelemeler sonucunda edinilen bilgiler ve sonuçlar değerlendirme sürecinden geçer ve uygulanabilir, gerçekçi amaçlar belirlenecek çevresel performansı arttırmak amacıyla net tarihler hedeflenir.

4. Gözlem ve Değerlendirme: Okuldaki çevre eğitiminin sürekliliği gözlem ve değerlendirme ile mümkündür. Oluşturulan eylem planı ve bu planın düzenli takip edilmesi ve okulda çalışılan konuların başarıya ulaşmasını sağlar.

5. Müfredat Çalışması: Atık, enerji, su gibi konularda tüm okulun dâhil olduğu sınıf çalışmaları yapılır. Tüm okulun katılımıyla su ve enerji tasarrufu yapılır, atıklar toplanarak ayrıştırılır ve geri dönüşüm çalışmaları yapılır. Bu bağlamda çevre eğitiminin, ulusal okul müfredatlarının bir parçası haline getirilmesi amaçlanır.

6. Bilgilendirme ve Katılım: Veliler, yerel yönetimler, sanayiler ve daha geniş toplum Eko Okullar Programı'nda yer almaya başladıkça projenin boyutu büyür, bu süreçte okullar ve öğrenciler, bilgi ve deneyim sahibi olmak için diğer kuruluşlarla iletişime geçerler. Okullar yaptıkları çalışmalarla kendi çevrelerini de çevresel konularda duyarlı olmaya çağırırlar.

7. Eko-İlke: Okulun çevre içerikli çalışmalarındaki sorumluluğunu gösteren amaçların bir ifadesidir. Projenin uygulanması, öğrencilere çevre konusunda olduğu kadar, yaşamları boyunca kullanacakları ve başarılarını etkileyecek alışkanlıklar kazandırır (TÜRÇEV,1995).

1.4. Konu ile İlgili Araştırmalar

1.4.1. Yurt İçi Araştırmalar

Ulusoy ve Altun (2018)'un Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Edebiyatı ve Resimli Çocuk Kitapları ile İlgili Metaforları adlı çalışmalarında çocuk edebiyatı dersini almış, okul öncesi eğitimi anabilim dalında öğrenimine devam etmekte olan 55 ikinci sınıf öğrencisi dâhil olmuştur. Buna göre öğretmen adaylarından çocuk edebiyatı dersini aldıkları dönem sonunda formlar dağıtılmış ve çocuk edebiyatı, hikâye, resimli çocuk kitabı, basılı hikâye kitabı ve elektronik hikâye kitabı kavramları hakkında metaforlar üretmeleri ve bu metaforların gerekçelerini el yazıları ile açıklamaları istenmiştir. Öğretmen adayları en çok çocuk edebiyatı hakkında metafor üretirken en az metafor üretilen kategori, resimli çocuk kitabı kategorisi olmuştur. Katılımcılar basılı kitapların somutluğundan ve kalıcılığundan metaforlar üzerinden bahsederken elektronik kitapların ise birden fazla duyuya yönelik olmasına ve ilgi çekiciliğine değinmişlerdir.

Güzelyurt ve Saraç (2018) 'ın yapmış oldukları 48- 66 Aylık Çocukların Gelişim Düzeylerine Uygun Çocuk Kitapları Nasıl Olmalıdır? Bir Delphi Çalışması adlı çalışmalarında literatürde yapılan çalışmaların daha çok kabul görmüş görüşlerin toplamından yola çıkılarak yapıldığı noktasından hareketle yazım sürecinde yazarlara ve kitap seçim sürecinde ebeveynlere yol göstermesi açısından delphi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknikle alan uzmanlarının görüşlerinde fikir birliği sağlanması amaçlanmıştır. Türkiye'deki çocuk edebiyatı alanında çalışmalar yapan akademisyenler ve çocuk kitabı yazarlarının katıldığı bu çalışma kapsamında üç tur delphi tekniği uygulanmıştır. Delphi birinci turunda katılımcılara “48- 66 aylık çocukların gelişim düzeylerine uygun çocuk kitabı özellikleri nasıl olmalıdır?” sorusu yöneltilmiş ve gelen cevaplar içerik analizi ile incelenerek 2 ana tema çevresinde 14 alt tema ve 217 madde belirlenmiştir. Diğer turlarda ise medyan, üçüncü çeyrek, birinci çeyrek ve çeyrekler arası genişlik hesaplamaları yapılmıştır. Sonuç olarak, iki ana tema (biçim ve içerik) ve 14 alt tema kapsamında 108 madde üzerinde görüş birliğine varılmıştır.

Sağsöz (2018)'ün Resimli Çocuk Kitaplarının Barış Eğitime İlişkin Bileşenler Açısından İncelenmesi adlı çalışmasında toplumların temel ihtiyaçlarından birinin barış olduğu görüşünden hareketle resimli çocuk kitaplarında yer alan yazı ve görseller barış eğitime ilişkin bileşenler açısından incelenmiştir. Bu çerçevede Türkiye'de en az 5 yıl süreyle aktif çocuk kitabı yayımlayan yayınevleri belirlenmiş ve bu yayın evlerinin 2015 yılında ilk kez bastıkları 40 kitap araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırmada incelenen kitaplar içerik analizi yöntemiyle incelenmiş olup Montessori'nin barış eğitimi bileşenlerinden “Bireysel Farkındalık-İç Huzur”, “Toplumsal Farkındalık-Olumlu Kişilerarası İlişkiler ile Çatışma Çözme Becerisi”, “Kültürel Farkındalık” ve “Çevre Farkındalığı” alt kategoriler olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda kitaplarda yer alan metinlerin en çok Toplumsal Farkındalık- Olumlu Kişiliklerarası İlişkiler alt kategorisine, en az ise Kültürel Farkındalık alt kategorisine yer verildiği tespit edilmiştir. Kitaplarda yer alan görsellerin ise en çok Çevre Farkındalığı alt kategorisine, en az da Toplumsal Farkındalık ve Çatışma Çözme Becerisi alt kategorisine yer verdiği saptanmıştır.

Karababa(2017)'nin Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Barış Eğitiminde Farkındalık Oluşturması Bağlamında İncelenmesi adlı çalışmasında barış eğitiminin küçük yaşlardan itibaren eğitimin her alanında yer almasının gerekliliği düşüncesinden yola çıkmıştır. Çocuk

edebiyatı yapıtlarının çocuklara kazandırmayı amaçladığı işlevleri de göz önünde bulundurarak çocuk kitaplarında barış eğitime yer verilip verilmediğini tespit etmek amacıyla yapmıştır. Araştırmada kitaplar incelenirken betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Araştırma sonucuna göre yapıtların derin yapıda barışın önemini sezdirmediği tespit edilmiştir.

Çelik (2016) 'in yaptığı Resimli Çocuk Kitaplarında Atatürk ve Cumhuriyet Değerlerinin İncelenmesi adlı çalışmada belirlenen 151 resimli çocuk kitabı üzerinde çalışılmış olup bu kitaplar, Atatürk ve cumhuriyet değerleri çerçevesinde demokrasi, insan hakları, adalet, özgürlük, vatan, milliyetçilik, inkılapçılık gibi konuların kitaplarda ne şekilde ve ne sıklıkta yer aldığı incelenmiştir. Çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarında, kütüphanelerde, özel koleksiyonlarda bulunan ve yayınevlerinde satılan resimli çocuk kitaplarından rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiş hikâye türü kitaplar oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacının geliştirdiği Resimli Çocuk Kitaplarını Atatürk ve Cumhuriyet Değerleri Yönünden İnceleme Formu kullanılmıştır. Sonuç olarak çalışma grubunda yer alan resimli çocuk kitaplarının Atatürk ve Cumhuriyet değerlerini oldukça az içerdiği tespit edilmiştir.

Aslan (2015)'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çevre Sorunlarını Yansıttığı Bağlamında İncelenmesi adlı çalışmasında 2014- 2015 yıllarında ilk baskılarını yapan ve çevre konularını içeren 23 kitap belirlenmiş ve betimsel analiz ile incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda kitapların çevre kirliliğini değişik konularla ele aldığı ve çevre kirliliğine sebep olan unsurların eğitimsizlik, bilinçsizlik ve duyarsızlıkla çoğu zaman tüketim alışkanlıkları gibi keyfi sebeplerden kaynaklandığı belirlenmiştir. Kitaplara göre çevre kirliliğinde her sosyoekonomik kesimden insan sorumlu olup çevreye karşı özellikle çocukların ve kadınların daha duyarlı olduğu görülmüştür. Kitap içeriklerinin uygun görsellerle desteklendiği bu kitaplarda çevre sorunlarına uygun çözüm yollarının da çocuklara uygun bir dilde aktarıldığı tespit edilmiştir.

Akıncı (2015)'nin yaptığı Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların İncelenmesi adlı çalışmada belirlediği 54 kitap kapsamında çocuk kitaplarını görsel, sözel ve durumsal mizah açısından incelemiş olup kitapların okul öncesi dönem çocuklarının

mizah gelişimlerine uygunluğunu incelemiştir. Çalışma grubu oluşturulurken çocuk edebiyatı alanına hâkim akademisyenler ve kitap yazarlarının görüşleri alınmış ve çalışma grubu 2003- 2015 arası kitaplarla sınırlandırılmıştır. Veri toplama aracı olarak Johnson'un geliştirdiği, araştırmacı tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu kullanılmıştır. Sonuç olarak incelenen çocuk kitaplarında az sayıda büyük yaş grubuna uygun mizahi unsurlar bulunmuş olup, daha çok okul öncesi dönem çocuklarına uygun mizahi unsurlar görülmüştür.

Aktepe ve Girgin (2009) 'in yaptığı İlköğretimde Eko-okullar ve Klasik Okulların Çevre Eğitimi Açısından Karşılaştırılması adlı çalışmada eko-okullar ve klasik okullar çevre eğitimi açısından karşılaştırılmış olup çalışmaya 8.sınıfa devam etmekte olan 178 öğrenci dâhil edilmiştir. Buna göre üç bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Anketin ilk iki bölümünde çevre bilincini ölçen sorular yer alırken üçüncü bölümde öğrencilerin çevre ve çevre sorunlarına dair bilgilerini ölçen çoktan seçmeli 20 soru kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre klasik okullardaki öğrencilerin teorik bilgi açısından daha başarılı olduğu, eko-okullardaki öğrencilerin ise okullarındaki uygulamalı eğitimlerden dolayı pratikte daha bilinçli olduğu tespit edilmiştir.

Veziroğlu (2009)'nun yapmış olduğu Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi adlı bir diğer çalışmada ise rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 250 kitabın Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2006 yılı Okul Öncesi Eğitim Programı'na göre belirlenen amaç ve kazanımlar açısından ele alındığı görülmüştür. Bu bağlamda veri toplama aracı olarak, Milli Eğitim Bakanlığı 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda belirlenen amaç ve kazanımların yer aldığı programa dahil yer alan kazanım değerlendirme formu kullanılmış ve kitaplar bu formdaki maddelere göre incelenmiştir. Güvenirliğin sağlanması için araştırmacı dışında iki uzman daha kitapları değerlendirmiş olup tüm değerlendirmeler arasında Pearson Korelasyon Analizi yapılmış ve yüksek bir sonuç bulunmuştur. Sonuç olarak çalışma grubunda yer alan resimli çocuk kitaplarının M.E.B. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan beş gelişim alanına ait toplam 264 kazanımı %18,5 oranında içerdiği tespit edilmiştir.

Yurt içinde yapılan araştırmalara bakıldığından çocuk kitaplarının çevre sorunlarını yansıttığı ve barış eğitiminde farkındalık oluşturması bağlamında, M.E.B. Okul Öncesi

Eğitim Programı'ndaki kazanımlara uygunluğunun ve barış eğitimine ilişkin bileşenler açısından incelendiği grlmektedir. Ayrıca ocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların, Atatürk ve cumhuriyet değerlerinin incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlara ek, ocuk kitaplarının ğretmen görüşlerine göre incelendiği çalışmalar da mevcuttur. evre Eğitimi'ne yönelik yapılan çalışmalarda ise eko-okul ve klasik okulların karşılaştırıldığı grlmektedir.

1.4.2. Yurt Dışı Araştırmalar

Merritt, Archambault ve Hale (2018)'nin yaptığı İlkokul Sınıflarında Sürdürülebilirlik Eğitimi adlı çalışma, öğretmenlere yapılan web tabanlı bir sürdürülebilirlik bilimi anketi üzerinedir. Mezunlar, sürdürülebilirlik ve ilkokul sınıflarının düşünce biçimlerini entegre etme hakkında ilk denemeleri rapor etmişlerdir. Sürdürülebilirliği müfredata uygulamaktansa sınıf içi davranışlara uyarılmanın daha verimli olduğu ise öğretmenler tarafından bildirilmiştir. Sürdürülebilirlik hakkında sesli okuma kitapları ve video ihtiyacından sık sık bahsedilirken, öğretmenlere yapılacak en büyük yardımın istekli meslektaşlar ve destekleyici yöneticilerin yanı sıra okul çaplı yenilikler, eğitici ve öğretici kaynaklar olduğu vurgulanmıştır. Öğretmenlerin zaman yetersizliği ve müfredatla uyuşamaması sonucunda gelişimlerinin engellenmesi göstermiştir ki, Sürdürülebilirlik Geliştirme Hedefleri'ne bilinç getirmek için sistematik bir müfredat iyileştirmesi gereklidir.

Babb, McBurnie ve Miller (2018)'in yaptığı Avusturalya ocuk Edebiyatında evre adlı çalışmada, 1955'den 2014'e kadar Avusturalya ocuk Kitapları Konseyi'nin Yılın Resimli Kitabı dl listesine girmiş 249 kitap incelenmiştir. Çalışmada televizyon ve internetin günümüzdeki kadar yaygın olmadığı dönemlerde çocukların, yazıldığı dönemin özelliklerini taşıyan resimli kitaplardan etkilediğinden bahsedilmiştir. Ancak, insanlığın gelişimiyle birlikte artan beşeri faktörün, resimli kitaplardaki doğa tasvirini ters orantılı olarak etkilediği görülmüştür. Geçmişten günümüze azalan yabani hayvan ve yerli Avusturalya hayvanlarının sayısı da bunu destekler niteliktedir. Sonuç olarak, günümüzdeki sürdürülebilirlik teması, yaban hayvanlarının daha gerçekçi çizimi ve çeşitliliğindeki artış göstermiştir ki bu da zaman içerisinde ekolojik ve çevresel bilinçlenmenin oluştuğunu göstermektedir.

Prášilová (2016), Okul Öncesi Dönemde Ekolojik Eğitim Oluşturma ve Uygulama Projesi adlı araştırma, çocuklar ve anonim ebeveynler ile öğretmenlerin katılımından oluşmuştur. Araştırmanın ana amacı 4-7 yaş arası çocukların hayvan sevgisini geliştirmektir. Çocuklara hayvanlar hakkında bilgiler vermenin, hayvanlarla birebir zaman geçirmelerini ve onları gözlemlmelerini sağlamanın bunu başarmakta önemli olduğu söylenmiştir. Aynı zamanda, anaokullarında hayvan barındırmanın çocuklar üzerindeki etkisi ve üzerlerinde oluşturabileceği alerji gibi olası risklerden de bahsedilmiştir.

Larsson (2012)'un Çocukluğun Kozmopolitanlaşması: Ekolojik Eğitilence Kitaplarında Ekolojik Bilgi adlı çalışması, ekolojik eğitimlerce kitapların analiz ederek çocukluğun kozmopolitanlaşmasını belirli bir açıdan tartışmıştır. Amacı, bu tür kitapların ekolojik bilgiyi nasıl anlattığını, yaydığını ve çocukları çevresine bilinçli dünya vatandaşları olmaya teşvik ediş biçimini analiz etmektir. Yapılan analizler, bu tür kitapları okuyan çocukların yalnızca bireysel olarak doğaya duyarlı olup korumakla kalmadığını, bu duyarlılığı ailelerine, okuluna ve çevresine de aşıladığını göstermiştir. Çocukları bilinçlendirmek, hem bireysel olarak üstlerine düşenlerini yapmalarını hem de öğrendikleri çeşitli teknik ve yöntemleri aileleri ile paylaşmalarını sağlayarak okulların çevre bilincinin gelişiminde yardımcı olmuştur.

Holm (2012)'ün Çocuk Kitapları Üzerine Çevre Empatisi adlı çalışması, çocuk kitaplarını ele alarak çevresel empatiyi keşfetmeyi amaçlamıştır. Bahsedilen empati, doğayı korumak anlamına gelmekte ve araştırmada yer alan kitapların kahramanları doğayı koruyan karakterlerdir. Kitaplar seçilirken kurgusal ve kurgusal olmayan çocuk kitapları ele alınmıştır. Araştırma sonucunda empati basamakları da göz önünde bulundurulduğunda incelenen kitapların “çevresel empati”yi desteklemediği görülmüştür. Bu empatinin oluşması için bireylerin çevresel problemleri fark ederek bu problemlerle ilgilenmesi ve çözümünde aktif rol oynaması gerektiği belirtilmiştir.

Denkova (2011)'nin Makedon Çocuk Edebiyatında Çevre Eğitimi Ve Çocukların Kişiliğini Etkilemede Çocuk Kitaplarının Rolü başlıklı çalışması, çocuk kitaplarının gençler ve çocuklarda insani duyguların oluşması ve gelişmesine katkı sağladığını savunmaktadır. Bu duyguların oluşması için okurda hayvanları ve yaşayan tüm dünyayı bir algılayıp, bu algıya uygun biçimde çevre ahlakı ve ilgisi sağlanması gerektiği eklenmiştir. İnsan

özellikleri taşıyan hayvanlar sayesinde yazarların, çocuklara iyi, kötü, arkadaşlık, bencillik, fedakârlık, birlik ve beraberlik gibi temel insani kavramlar arasındaki ilişkiyi gösterdikleri belirtilmiştir.

Hug (2010), Çevre Eğitimi Araştırması adlı çalışmasında eğitimsel çıkmazlara pedagojik cevaplar vererek çocuk kitaplarının üretimi üzerine eleştiride bulunmuştur. Çalışmaya Birleşik Devletler’de ilkökul fen öğretim kursu alan öğretmen adayları seçilmiş ve çocuk kitapları bilim, çevre ve doğa kavramları aracılığıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirme yapılırken, öğretmen adaylarının çevresel çocuk kitaplarını sınıf ortamında kullanma kabiliyetlerini geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışma, öğretmen adaylarının bilim, ekoloji, doğa tarihi ve çevre eğitimi konularındaki fikirlerini keşfetmelerini sağlamıştır.

Medress (2008) ’in yaptığı Hikâye Kitapları: Sürdürülebilirlik İçin Bir Öğretim Aracı adlı araştırma, iki parçaya ayrılmıştır. İlk kısımda amaç ne tür hikâye kitapları çevre ilgisi aşilar ve devamlılığını sağlar sorusuna yanıt üretmektedir. İkinci kısımda ise Tanya Ha tarafından yazılmış bir yeşil yaşam kitabı olan *Greeniology*’i çocuklara uyarlamaktır. Hikâye kitapları, yaratıcılığı ve hayal gücünü çalıştırdığından çocuklara iyi bir yaşam stili peşinden gitme imkânı vermektedir. Araştırma, açık ve gerçekçi bilgi ve pozitif bakış açısının çevre eğitiminin temel ilkeleri olduğunu saptamıştır.

Zynda (2007) tarafından yapılan Çevre Eğitimi için Resimli Kitaplar İlkokul Çocukları için Uygun mu? adlı çalışma, çevre duyarlılığını konu alan resimli kitapları analiz etmiştir. Analizin amacı, bu tür resimli kitapların ilkökul çağındaki çocuklarda çevre eğitimi amacıyla kullanımının uygun olup olmadığını saptamaktır. Analize göre, pek çok resimli kitabın çocukların çevreyi anlayışına ve onların bilişsel algı biçimine uygun olmayan edebi terimler içerdiği bulunmuştur. Ancak bu problemin, çocukların çoğu kitabı anlamasına ve kitaptan zevk almasına engel olmadığı da belirtilmiştir. Nihayetinde, ideal bir çevre eğitimi resimli kitabının, doğanın değerini ve çevre sorunlarını çocuklara uygun bir dille, pozitif bir şekilde anlatması gerektiği saptanmıştır.

Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında çocuk kitaplarının çevre, ekolojik bilgi, çevre eğitimi, sürdürülebilirlik açısından incelendiği çalışmalar olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra çevre eğitimi, sürdürülebilirlik gibi eğitimsel çalışmalar ve okullarda yürütülmüş projeler ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır.

2. BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama işlemi, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirliğe dair bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Eko- okullardaki çocuk kitaplarının çevre eğitimi açısından incelendiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmayı nicel araştırmadan ayıran unsur, nitel araştırmanın sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe gibi sosyal disiplinlere dayanmasıdır. Bu disiplinler genel olarak insan davranışını temel almakta olup fen ve matematik gibi nicel veriler ile ortaya koyulamamaktadır. Nitel araştırmanın tam bir açıklaması bulunmamaktadır. Çünkü nitel araştırma ana başlığı altında birçok farklı disiplin yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2012).

Veriler, doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi yöntemi, araştırılması amaçlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman analizi araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla ya da tek başına bir yöntem olarak kullanılabilir. Hangi dokümanların önemli ve kullanılabilir olduğu araştırma problemiyle alakalıdır. Eğitim ile ilgili bir araştırmada kitaplar veri kaynağı olarak kullanılabilir (Merriam, 2015).

2.2. Çalışma Grubu

Aydın ilinde bulunan eko-okul programına dâhil olan bağımsız anaokulları amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve beş okul araştırmaya dâhil edilmiştir. Amaçlı örnekleme, zengin içeriğe sahip olabilecek konuların detaylı bir şekilde çalışılmasına olanak sağlarken aynı zamanda olgu ve olayların belirlenip açıklanmasına da katkı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Örnekleme oluşturan kitaplar belirlenirken bağımsız anaokullarının eko-okullardaki özellikle çevre eğitimi kapsamında kullanılan kitaplar ölçüt olarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme göre önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumlar, örneklem belirlemede kullanılır (Merriam, 2013).

Bu bağlamda öncelikle Aydın ilinde yer alan eko-okullar tespit edilmiştir. Aydın ilinde bulunan 18 eko-okuldan yedi tanesi ilköğretim ve ortaokul olduğu, iki tanesi özel okul

olduğu ve diğer dördü de uzak ilçelerde yer aldığı için araştırmaya dâhil edilmemiştir. Belirlenen bağımsız anaokullarının eko-okul programına dâhil olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Her okulun müdürü ve eko-okul koordinatörüyle görüşülmüş ve her birinden okul kütüphanelerinde yer alan, eko-okul programı çerçevesinde hazırladıkları ve uyguladıkları programlarda kullandıkları çocuk kitapları istenmiştir. Toplam 200 kitap hazırlanan kitap inceleme formuna göre değerlendirilmiştir. Buna göre kitapların 82 tanesinin herhangi bir altbaşlığa yer vermediği tespit edilmiş ve böylece diğer 118 kitap araştırmaya dâhil edilmiş olup araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Tablo 1’de çalışma grubu için belirlenen kitapların yazıldığı dile ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 1 Kitapların Yazıldığı Dile İlişkin Bulgular

	<i>f</i>	Kitaplar
Yerli	64	22,23,24,27,46,47,48,49,50,51,52,53,54,55,56,58,59,60, 61,62,63,64,65,66, 67,68,69,70,71,72,73,74,75,76,77,78,79,80,81,82,83,84, 85,86,87,88,89,90, 91,92,93,94,95,97,98,104,105,106,107,108,109,110,116 ,118
Çeviri	54	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,2 5,26,28,29,30,31,32, 33,34,35,36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,57,96,99,100,1 01,102,103,111,112, 113,114,115,117

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma grubunu oluşturan çocuk kitaplarının çevre eğitimi öğelerine yer verip vermediğini belirlemek amacıyla “Eko- okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu” araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kitap inceleme formu oluşturulurken Türkiye Çevre Eğitim Vakfı tarafından ülkemize getirilen ve desteklenen Eko- Okul Programı (TÜRÇEV,1995) kapsamlı bir şekilde incelenmiş, Uluslararası Çevre Eğitimi Vakfı tarafından çevre eğitimi için belirlenmiş temalara ulaşılmış ve bunlardan yararlanılmıştır (www.ecoschools.global). Bu kapsamda temalar, öncelikle Türkçe’ye çevrilmiş daha sonra kitap inceleme formu oluşturacak şekilde maddeleştirilmiştir.

Eko- okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu 11 alt başlıktan ve 59 maddeden oluşmakta olup bu alt başlıklar sırasıyla Biyoçeşitlilik ve Doğa (5 madde), İklim Değişikliği (3 madde), Enerji (4 madde), Gıda (5 madde), Evrensel Vatandaşlık (7 madde), Sağlık ve Refah (7 madde), Çöp (3 madde), Ulaşım (5 madde), Atık (4 madde), Su (4 madde), Deniz ve Sahil (12 madde) şeklindedir.

Aşağıda kitap inceleme formundaki alt başlıkların anlamlarına yer verilmiştir:

Biyoçeşitlilik: Deniz ve kara sularındaki ekolojik ortamda yer alan canlılarda gözlenen çeşitlilik (TDK). Tüm canlıların çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda biyoçeşitlilik genel anlamda üç alt başlıkta ele alınabilir. Bunlar sırasıyla genetik çeşitlilik, tür ve ekosistem çeşitliliğidir. Genetik çeşitlilik bir türlerin tüm üyeleri arasındaki çeşitlilik iken tür çeşitliliği belli bir habitat içindeki türlerin çeşitliliği olarak açıklanır. Ekosistem çeşitliliği ise belli bir bölgede gözlenen ekosistemlerin çeşitliliğidir (www.ekog.org.tr).

Doğa: (1)Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi, tabiat, natür. (2)İnsan eliyle büyük değişikliğe uğramamış, doğal yapısını koruyan çevre, tabiat (TDK). Doğa, kendi dengesini koruyan ve bu dengede yer alan canlı ve cansız tüm varlıkları kapsar. Doğanın en önemli özelliği insan eli değmeden kendi kendini yenilemesidir (Atasoy, 2015).

İklim: Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumu, abuhava (TDK). “İklim, uzun bir

zaman periyodu içinde her gün gerçekleşen hava olaylarının toplamını ve ortalamasını temsil eder.”(www.meteor.gov.tr).

Enerji: Maddede var olan ve ısı, ışık biçiminde ortaya çıkan güç, erke. (Isı enejji. Elektrik enerjisi. Mekanik enerji.) (TDK). Enerji, iş yapabilme ile alakalıdır. Sekiz farklı enerji türü bulunmaktadır, bunlar sırasıyla potansiyel, kinetik, ısı, ışık, elektrik, kimyasal, nükleer ve ses enerjisi şeklindedir. Enerji asla yok olmaz, enerjiler birbirine dönüşür (www.yegm.gov.tr).

Gıda: Besin. (TDK). Gıda alt başlığında yer alan maddeler beslenme hakkında ilgili olduğu için beslenme hakkının tanımına da yer vermek gerekir. Beslenme hakkı, çocuk hakları bildirgesiyle 1924 yılında tanımlanmıştır. Buna göre beslenme hakkı herkesin yeterli, güvenli ve sağlıklı gıdaya kolay ve sürekli ulaşımının olmasıdır (www.unicef.org.tr).

Evrensel Vatandaşlık: *“Bireyin, kişisel ve toplumsal sorunlarının ötesine geçerek kendisini evrensel konu ve problemlerde sorumlu hissetmesi, bir dünya vatandaşı olarak görmesi ve dünyanın genelinde yaşanan problemlerin çözümü için zihninde tasarımlar üretmesidir”* (Sarıçam ve Yiğittürk, 2014).

Sağlık: Bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet (TDK). Dünya sağlık örgütüne göre sağlığın tanımı şu şekildedir: *“Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir.”*

Refah: Bolluk ve rahatlık içinde yaşama, gönence (TDK). Karakaş ve Çevik (2016), çocuk refahı kavramını çocuk hakları perspektifinden ele almış ve bu kavramı çocuğun iyi olma hali olarak nitelendirmiştir. Çocuğun iyi olma hali, tüm gelişimsel alanların desteklenmesi ve çocuğun kendine özgü potansiyelini ortaya koymasıdır. Buna göre çocuğun iyi olma hali için sağlanması gereken dört temel koşul bulunmaktadır, bunlar sırasıyla: Gelir, sağlık, eğitim ve sosyal katılımıdır.

Çöp: *“Yeniden sisteme kazandırılmayacak ve hiçbir şekilde kullanılmayacak olan atıklar, çöp olarak nitelendirilir.”* Hızlı gelişen sanayi ve teknoloji beraberinde tüketim çağını da getirmiş ve böylece üretilen çöp miktarı artmıştır. (TÜRÇEV, 2011)

Ulaşım: Ulaşma işi. Köyler, şehirler, ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş geliş, münakale, muvasala, temas (TDK). Ulaşım alt başlığında ulaşım sorunları kavramı da yer almaktadır. Ulaşım sorunları denildiğinde akla gelen ilk kavram “trafik” kavramıdır. Oysaki ulaşım sorunları park yeri, sinyalizasyon, yol, toplu taşıma ve kentleşme ile de ilgilidir (www.imo.org.tr).

Atık: “Genel olarak literatüre bakıldığında üretim ve tüketim faaliyetleri sonrasında oluşan ve doğaya bırakılması insan ve çevre sağlığına zarar verecek türdeki maddelere atık denir. Bu atıklar içerisinde bazıları yeniden kullanılabilir, tekrar hammadde olarak sisteme kazandırılabilir.” (TÜRÇEV, 2011).

Su: Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab (TDK). Su, canlıların temel yaşam kaynağını oluşturur, canlılar için olmazsa olmaz bir öneme sahiptir. Canlılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için de oldukça gereklidir. Dünyamızın $\frac{3}{4}$ 'ü sularla kaplıdır fakat içilebilir su oranı yalnızca %3'tür. Bu sebepten su ekstra önem teşkil etmektedir. (TÜRÇEV, 2011)

Deniz: Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi (TDK). Denizler, akarsu ve göller yüzey sularını oluştururlar. Ülkemizin üç tarafı da denizlerle çevrili olduğundan denizlerin temizliği de ayrıca önem arz etmektedir (TÜRÇEV, 2011).

Sahil: Karanın deniz, göl, ırmak boyunca uzanan bölümü, kıyı, yaka, yalı (TDK). Kayhan (2013), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)'i incelediği çalışmada program kapsamında deniz ve kıyılarda araştırmaların yapılarak kirlilik ve bu kirliliğe sebep olan etmenler belirlendiğinden bahsetmiştir. UNEP'in programında ayrı bir başlıkta kendine yer bulan deniz ve kıyıların önemi aşikârdır.

2.4. Veri Toplama İşlemi

Aydın ilinde bulunan eko-okul programına dâhil olan bağımsız anaokulları amaçlı örnekleme yöntemiyle seçildikten sonra ilgili okullarla çalışmak üzere Milli Eğitim Müdürlüğü'nden onaylı izin alınmıştır. Daha sonra okul yönetiminin belirlediği gün ve saatte okullara ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler esnasında okul müdürü ve eko- okul projesi koordinatörleriyle birebir görüşmeler sağlanmıştır.

İncelenecek kitaplar belirlenirken eko- okulların okul kütüphanelerinde yer alan ve çevre eğitimi için kullanılan kitaplardan faydalanılmıştır. Öğretmenlerden özellikle çevre eğitimi kapsamında kullanılan kitaplar istenmiş, bazı okullarda ise oluşturulmuş olan eko okul kitaplığında yer alan kitaplar, kitap inceleme formuna göre incelenmiştir. Buna göre her bir kitap iki kez okunmuş ve kitap inceleme formunda olan maddeler “EVET”, olmayan maddeler ise “HAYIR” şeklinde işaretlenmiştir. Kitapta yer alan ve “EVET” olarak işaretlenen her madde için kitaptaki ilgili bölümler alıntılanmıştır.

2.4.1. Verilerin Analizi ve Değerlendirme

Belirlenen alt problemlere paralel olarak verilerin analizi doküman analizi yöntemine göre incelenmiştir. Böylece frekans değerleri elde edilmiştir. Doküman analizi yöntemi 4 aşamada gerçekleştirilir:

1.Dokümanlara Ulaşma 2.Orijinalliği Kontrol Etme 3.Veriyi Analiz Etme 4.Veriyi Kullanma (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmada dokümanlara eko-okulların okul kütüphanelerinden ulaşılmıştır. Eko-okulların kütüphanelerinden ölçüt örnekleme ile seçilen kitapların her biri için yayınevlerine ulaşılarak orijinallikleri teyit edilmiştir. Veriler analiz edilirken nitel verilerin sayısal analizine başvurulmuştur. Eko-okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu oluşturulurken kategoriler yani temalar önceden belirlendiği için incelenen çocuk kitaplarının alt başlıkları içerme sıklığı cümleler aracılığıyla tespit edilmiştir. Buna göre araştırmacı, kitapları inceleme sürecinde cümlelerin orijinalliğini bozmaksızın temalar altına yerleştirmiştir. Bu sayede düz yazı halinde bulunan ham veriler anlam kazanmış ve kullanılmaya hazır hale gelmiştir. Nitel araştırmada sayısal analiz yapılırken sözcüklerin ya da cümlelerin sıklığı hesaplanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

2.5.1. Geçerlik

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırma kapsamında yapılan gözlem ve araştırılan olguların araştırmacı tarafından olabildiğince tarafsız aktarılması ile sağlanır. Geçerlik iki şekilde sağlanır, bunlar iç ve dış geçerliktir. İç geçerlik yapılan araştırmanın inandırıcılığı

ile ilgili olup araştırma sonuçları elde edilirken kullanılan yöntemleri kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada iç geçerliği sağlamak için uzun süreli etkileşimden yararlanılmıştır. Araştırmacı veri kaynakları ile uzun süre etkileşimde bulunmuş, kitapları üç kez okuyarak gözden geçirmiştir. Dış geçerlik ise araştırmanın aktarılabirliği ile ilgili olup çalışmayı okuyan kişilerin aynı olmasa da benzer durum ve süreçlere dair bir anlayış oluşturmasını ve kendi uygulamalarına daha bilinçli yaklaşmasını kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmanın dış geçerliği ise amaçlı örnekleme ile yapılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırma kapsamında belirlenen çerçeveye uygun olarak veri kaynaklarının araştırma özelinde seçilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmada kapsamında eko-okullardaki çocuk kitapları çevre eğitimi açısından incelenmiştir ve kitaplar özellikle çevre eğitimi ile ilişkili olacak şekilde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile seçilmiştir. Eko-okullar programına dâhil olan bağımsız anaokullarının okul kütüphanelerinde yer alan ve çevre eğitimi için kullanılan kitaplar ölçüt olarak belirlenmiştir.

2.5.2. Güvenirlik

Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması için çeşitleme yapılmıştır. Çeşitleme; veri kaynakları, yöntem, araştırmacı çeşitlemesi gibi farklı şekillerde yapılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kitaplar incelenirken araştırmacı çeşitlemesi yapılmış ve kitapları başka bir araştırmacı daha incelemiştir. İki araştırmacının bulguları arasındaki uyum korelasyon analiziyle kontrol edilmiş olup veriler arasındaki tutarlılık %92 bulunmuştur. Değer %70'in üzerinde olduğunda geçerli sayılmaktadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde incelenen kitaplara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları biyoçeşitlilik ve doğa, iklim değişikliği, enerji, gıda, evrensel vatandaşlık, sağlık ve refah, çöp, ulaşım, atık, su, deniz ve sahil konularına yer vermekte midir?” alt amacına ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2 İncelenen Kitapların Tema-Frekans Tablosu

Tema	<i>f</i>	Kitaplar
Biyoeitlilik ve Doğa	91	1,2,3,4,6,7,9,10,11,13,14,15,16,17,18,19,20,21,25,26, 27,28,29,30,31,32,33,34,35,37,38,39,42,43,44,45,46, 47,48,49,50,51,52,53,54,57,58,60,61,62,63,64,65,66, 67,68,70,71,72,73,74,77,79,80,82,84,86,87,88,90,91, 93,94,96,97,99,100,102,104,105,106,107,110,111,112 113,114,115,116,117,118
İklim Değişikliği	0	-
Enerji	13	13,25,28,31,32,39,51,55,99,100,101,102,113
Gıda	6	29,80,92,99,100,113
Evrensel Vatandaşlık	17	1,2,3,4,5,13,47,49,50,83,99,100,101,102,112,113,114
Sağlık ve Refah	14	8,22,23,24,36,40,49,50,69,75,76,92,98,109
öp	17	1,9,27,39,43,44,45,47,49,50,54,86,99,100,101,111, 114
Ulaşım	2	59,113

Tablo 3 İncelenen Kitapların Tema-Frekans Tablosu (Devamı)

Atık	25	1,4,5,9,13,27,39,41,43,44,45,46,47,49,50,51,99,100, 101,102,104,108,112,113,114
Su	22	4,12,13,29,31,32,47,51,56,78,81,82,85,88,89,95,97,99 100,103,110,111
Deniz ve Sahil	9	3,9,32,47,50,51,61,91,114

Tablo 2'ye göre incelenen çocuk kitaplarının 91'inin biyoçeşitlilik ve doğa temasına, 13'ünün enerji temasına, altısının gıda temasına, 17'sinin evrensel vatandaşlık temasına, 14'ünün sağlık ve refah temasına, 17'sinin çöp temasına, ikisinin ulaşım temasına, 25'inin atık temasına, 22'sinin su temasına, dokuzunun ise deniz ve sahil temasına yer verdiği görülmektedir. Kitapların en çok biyoçeşitlilik ve doğa temasına yer verdiği, iklim değişikliği temasına ise yer verilmediği saptanmıştır.

“Eko okullardaki çocuk kitapları biyoçeşitlilik ve doğa ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen 118 kitaptan 52 kitabın biyoçeşitliliği anlattığı, 39 kitabın doğayı koruma bilinci geliştirdiği ve bir kitabın ise biyoçeşitliliği artırmaya yönelik öneriler içerdiği tespit edilmiştir. İncelenen kitapların hiçbirinin okulun bulunduğu yöredeki bitki örtüsüne, okulun bulunduğu yöredeki hayvanlara örneklere yer vermediği saptanmıştır. İncelenen kitapların 91'inin biyoçeşitlilik ve doğa alt başlığına yer verdiği görülmektedir.

Bioçeşitlilik ve doğa ile ilgili “Eğer birçok bilim insanı ve doğaseverin çalışmaları olmasaydı, bütün bu türler çoktan yok olmuştu. Onlar soylarının tükenmemesi için bu hayvanların bir süre kafeslerde tutup üremelerini sağlıyor sonra tekrar doğaya bırakıyor.” (K3, Md4), “Bitki örtüsüne zarar vermemek için her türlü çaba gösterilmelidir.” (K6, Md5), “Denizde yaşayan her hayvan balık değildir. Ancak, balıklar sayıca ve türce çok

zengindirler. Kızıl Deniz'in papağn balığı gibi rengarenk balıkları olduğu gibi levrek ve dil balığı gibi ılık sulara yaşayıp nadir bulunan, hatta orkinos ve kılıç balığı gibi çok büyük olup derinlerde yaşayan balıklar da vardır.” (K9, Md3), “Denizyıldızı bu tüp ayaklarıyla kayalara tutunarak kendini ileri doğru hareket ettirir. Tüp ayaklarıyla midyelere de yapışır. Midyenin kabuğunu açıp güzel bir ziyafet çeker.” (K20, Md3) “Sincaplar otçuldurlar. Kabuklu yemişlerle beslenirler. Bukalemunlar etçildirler. Sinekleri avlarlar. Porsuklar ise hepçildirler; hem bitkileri hem de hayvanları yerler.” (K25, Md3) “Mercanlar ve denizsakayıkları bitki gibi görünebilir; fakat görünüşe aldanmayın. Aslında onlar hayvandır.” (K32, Md3), “Fillerin, aile gruplarıyla yaşadığını ayrıca vahşi fillerin yiyecek bulmak için, birlikte yol aldıklarını öğrendik.” (K42, Md3), “Efe kuklaları ellerine geçirmiş, onları kendi sesiyle konuşturarak çevreyi, ağaçları, çiçekleri, hayvanları sevmenin önemini anlatıyordu.” (K54, Md5), “Günün sonunda hava kararmaya başladığında eşyalarını topladılar. Aslan Kral Güçlü onlara "Nasıl bulduysak öyle bırakmalıyız" dediği için çöplerini poşetlere koydular. Etrafı temizlediler ve tekneye geri döndüler. Dönüşte yorgun ama güzel bir gün geçirmenin sevinciyle bütün hayvanlar teknede dinlenmeye çekildiler.” (K72, Md5), “Nora ileride farklı bir ağaç daha gördü. Sinan onun bir çam ağacı olduğunu söyledi. Çam ağacının gövdesinde tuhaf bir sıvı vardı. Seta buna dokununca elleri yapış yapış oldu. Bu, çam reçinesiydi.” (K90, Md3) ifadeleri örnek olarak verilebilir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları iklim değişikliği ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen kitapların hiçbirinin okulun bulunduğu yöredeki iklimi anlatmadığı, okulun bulunduğu yöredeki iklime örnekler vermediği ve okulun bulunduğu yöredeki iklimi korumak için bilinçlendirmediği saptanmıştır.

“Eko okullardaki çocuk kitapları enerji ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen kitaplardan 13 tanesinin enerjinin ne olduğunu anlattığı, dokuz tanesinin enerji verimliliğini artırmaya yönelik öneriler içerdiği, sekiz tanesinin enerji verimliliğini anlattığı ve yedi tanesinin enerji konusundaki farkındalığı artırdığı saptanmıştır. İncelenen kitapların toplam 13 tanesinin enerji alt başlığına yer verdiği görülmektedir.

Enerji ile ilgili “Rüzgâr ya da güneş enerjisi kullanmak çevreyi kirlilemez.” (K13,Md10), “Futbol topunu ya da tenis topunu havada tutmak onlara potansiyel enerji kazandırır. Potansiyel enerji, depolanmış enerji olarak da tanımlanabilir ve cismin konumundan (yerden 3 m yüksekte olan bir topun, yerden 1,5 m yüksekte olan bir toptan daha çok potansiyel ya da depolanmış enerjisi olur) dolayı ortaya çıkar.” (K28,Md9) “Enerji her şeyin gerçekleşmesini sağlar; o olmadan bu evrendeki hiçbir şey işe yaramazdı. Enerjinin kendisini göremezsiniz; fakat etrafınızdaki şeylere neler yaptığını görebilirsiniz. Enerji sayesinde otomobiller hareket eder, uçaklar uçar, lambalar ışık yayar, davullar ses çıkarır ve ateş ısı verir.” (K31,Md9), “Peki, yaşamımızın her alanında ihtiyaç duyduğumuz enerji nereden geliyor? Yerin altında, bundan milyonlarca yıl önce oluşmuş kömür, petrol ve doğal gaz gibi enerji kaynakları bulunur. Bu enerji kaynakları arabalarda, uçaklarda ve ısıtma sistemlerinde kullanılır. Ancak oluşmaları bir hayli zaman aldığından yenilenemezler, bu yüzden kullanıldıkça tükenmeye yüz tutarlar. Biz insanlar, doğanın yıllar boyunca üretemeyeceği kadar çok enerji kaynağını bir yılda tüketiriz. Doğa için ne kadar büyük bir miktar!” (K113,Md10) şeklinde örnekler verilebilir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları gıda ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen kitapların beşinin beslenme hakkına uygun olarak sağlıklı gıdalar tüketmeye teşvik ettiği, ikisinin beslenme hakkına uygun olarak sağlıklı gıda üretimine teşvik ettiği ve ikisinin sürdürülebilir toprak ve gıda ilişkisini anlattığı tespit edilmiştir. İncelenen kitaplardan hiçbirinin tüm bireyleri sürdürülebilir toprağı koruyan gıdalar tüketmeye teşvik etmediğı ve çocukların beslenme hakkını anlatmadığı saptanmıştır. Buna göre incelenen kitapların toplam altısının gıda alt başlığını içerdiği görülmektedir.

Kitaplarda gıda ile ilgili “Aynı zamanda sebzelerde vitaminler vardır. Vücudun, büyümesi ve sağlıklı olması için vitaminlere ihtiyacı var.” (K29,Md17), “Evet çocuklar! Size tüm arkadaşlarımı tanıştırdım. Gördüğünüz gibi rengarenk ve çok lezzetliyiz. Hepimiz vitamin deposuyuz. Vücudunuza kuvvet veririz. Siz de tanışmış oldunuz bizleri. Sağlığınız için bol bol yemelisiniz hepimizi.” (K80, Md17), “Ece, annesine içinde bol miktarda vitamin bulunan sebzelerden de almak istediğini söyledi. Yeşilliklerin satıldığı tezgâhların önüne geldiler.” (K92, Md17) ifadeleri örnek gösterilebilir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları evrensel vatandaşlık ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen kitaplardan 17’ sinin tüketim alışkanlıklarının dünya üzerindeki etkilerini anlattığı, birinde ise küresel ölçekte çevreye karşı sorumluluklarına yer verildiği tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarından hiçbirinin ulusal ölçekte, Avrupa ölçeğinde, küresel ölçekte çocuk haklarını anlatmadığı; aynı zamanda ulusal ölçekte ve Avrupa ölçeğinde çevreye karşı sorumlulukları anlatmadığı saptanmıştır. Buna göre toplam 17 kitap evrensel vatandaşlık alt başlığını içermektedir.

Evrensel vatandaşlık ile ilgili “*Ormanları korumak sadece orman bekçilerinin görevi değil elbette. Madem ormanlar bu kadar önemli, o halde onları korumak bize de düşüyor. Mesela, ormana giderseniz çöplerinizi toparlayıp eve götürmelisiniz. Ayrıca, izin verilmeyen yerlerde asla ateş yakmamalısınız.*” (K2,Md23), “*Bütün bunların yanında, fabrika bacalarından ve arabalardan çıkan dumanlar yüzünden ‘doğal’ felaketler daha sık oluyor. Egzozlar, dünyamızın fazla ısınmasına yol açarak sera etkisini artırıyor. Bu sıcaklık artışı, gezegenimizde iklimlerin değişmesine de sebep oluyor. İşte bu nedenle de kasırgalar, kuraklıklar ve yangınlar artık hem daha sık hem de çok daha tahrip edici oluyor.*” (K4,Md24)., “*Toplu taşıma kullanılmaması durumunda, yani herkesin gideceği yere kendi aracıyla gitmesi halinde doğaya salacağı karbon gazı miktarı çok fazla olur.*” (K5,Md24), “*Çünkü yukarısı betonlarla doluydu. Bahar çiçeği Aslında bir kırdı değil, şehrin ortasındaydı.*”, *Bu yüzden de yukarısı kaldırımın taşlarıyla kaplıydı. Sağ tarafında kocaman bir bina, sol tarafında da bir dükkân vardı.*” (K83,Md24), “*Taşıtlarda kullanılan petrol, karbondioksit miktarını artırır.*” (K99,Md24) şeklinde örnekler verilebilir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları sağlık ve refah ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

Çocuk kitaplarının 14’ünün bireylerin fiziksel sağlığını korumaya yönelik bilgiler içerdiği, altısının bireylerin sağlığına yönelik öneriler içerdiği, ikisinin daha sağlık bir toplum olabilmek amacıyla alınacak çevresel önlemleri anlattığı tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının hiçbirinin bireylerin refahına yönelik bilgiler ve öneriler içermediği, daha sağlıklı bir toplum olabilmek amacıyla alınacak sağlık ve güvenlik önlemlerini anlatmadığı

saptanmıştır. İncelenen kitapların toplam 14 tanesinin sağlık ve refah alt başlığını içerdiği görülmüştür.

Sağlık ve refah ile ilgili ifadelere örnekler, “Ömer şaşkınlıkla onları dinliyordu. O sırada sabun, “Ömerciğim beni de kullanmadın.” dedi. Çeşme de dayanamayarak söze girdi ”Hâlbuki insanlar bizi kullansalar hastalıklardan korunmuş olurlar. Sen de okulda tuvalete girdikten sonra suyu, sabunu, tuvalet kâğıdını kullanmıyorsun, sonra da böyle hasta oluyorsun” dedi.” (K23, Md25), “Öğle güneşi çok yakıcıydı. Annesi Kerem’in vücuduna, yüzüne koruyucu krem sürdü. “Şapkanı da başına tak. Yoksa güneş çarpar “, diye uyardı.” (K24,Md25), “Önümüzdeki hafta da diş doktoruna gideceğiz. Yılda iki kere dişlerimizi kontrol ettirmemiz gerekiyor.” diyor annesi. Masal, çok seviniyor bu habere! Böylece dişlerinin çürümesine hiç fırsat vermemiş olacak. Bütün doktorlar bizim iyiliğimiz için var çünkü!” (K98, Md27), “Taha duyduklarına çok şaşırmıştı. Demek ki aşı olsaydım bunlar başıma gelmeyecekti diye söylendi. Aşı "Evet ama aşı olmaktan başka, mikropların vücuda gelmemesi için beslenmene çok dikkat etmelisin. Ellerini sık sık sabunla yıkamalısın. Bol bol meyve ve sebze de yemelisin" dedi.” (K109, Md27) şeklindedir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları çöp ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

Sırasıyla incelenen çocuk kitaplarının 17 tanesinin çöpün çevre üzerindeki etkisini anlattığı, dokuz tanesinin çöpu anlattığı ve iki tanesinin ise okul tarafından üretilen çöp miktarını en aza indirmek için pratik yollar önerdiği saptanmıştır. Toplamda 17 kitabın çöp alt başlığına yer verdiği görülmektedir.

Çöp ile ilgili içeriklere “Yağmur, çöpleri kanalizasyonlara kadar ulaştırabilir. Oradan da nehirlere ve göllere giderler.” (K44,Md33), “Bir ailenin yıl boyunca ürettiği çöpün koca bir kamyonu dolduracak kadar çok olduğunu biliyor muydunuz? Şimdi bir de koca bir şehrin ürettiği çöpu düşünün! Peki, ürettiğimiz çöpler temizlik görevlileri tarafından toplanmasaydı ne olurdu? Koca koca yığınlar halinde sokaklarda birikirdi ve her yer farelerle dolup taşardı. Öf! Ortalık gerçekten çok pis olurdu, öyle değil mi?” (K114, Md32), “Ne kötü bir manzara. Çok çirkin bir görüntü! Boş teneke kutuları, sigara izmaritleri, kâğıtlar ve poşetler... Çimlerin üstüne saçılmış çöpler...” (K86, Md32), “Kullan

at yerine, tekrar doldurulabilen yazı kalemleri kullanın.” (K101, Md34) gibi örnekler gösterilebilir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları ulaşım ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen iki çocuk kitabının ulaşım sorunlarına günlük yaşamda gerçek farklar yaratacak pratik çözümler sunduğu, yine bir tanesinin ulaşım sorunlarına olan farkındalığı artırdığı tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının hiçbirinin ulaşım sorunlarını anlatmadığı, ulaşım sorunlarına pratik sorunlar üretilmesi için birlikte çalışmanın önemini ve yollarını anlatmadığı saptanmıştır.

Ulaşım ile ilgili içeriklere örnekler *“Eğer bir yere arabayla gitmeniz gerekiyorsa, sizinle aynı yöne giden komşularınızı veya arkadaşlarınızı da arabanıza alabilirsiniz. Bir arabada dört kişi olması, dört kişinin dört ayrı araba kullanmasından çok daha iyidir. Ayrıca yakın yerlere yürüyerek veya bisikletle de gidebilirsiniz.” (K113, Md37), “Olsun anne, biz de yürüyerek gideriz.” (K59, Md 35) şeklinde verilebilir.*

“Eko okullardaki çocuk kitapları atık ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen çocuk kitaplarının sırasıyla 21 tanesinin günlük olarak ürettiğimiz atık miktarını en aza indirecek öneriler içerdiği, 12 tanesinin atıkların çevre üzerine etkisini anlattığı, sekiz tanesinin atıkları kategorize etmeyi anlattığı, yedi tanesinin ise atıkları anlattığı saptanmıştır. Görüldüğü üzere incelenen kitapların toplam 22 tanesinin atık alt başlığını içerdiği görülmektedir.

Atık ile ilgili içeriklere *“Denizlerin kirlenmesi birçok çevre felaketini de beraberinde getirmektedir. Örneğin, deniz kaplumbağaları denizanasına benzettikleri poşetleri yutup boğuluyor. Genç Polinezya albatrosları, plastik atıkları yiyip ölüyor. Petrol atıkları yüzünden denizler siyaha dönüyor ve deniz kuşları, memeliler ile kıyıda yaşayan deniz canlıları ölüyorlar. Diğer taraftan tarımda kullanılan fosfat ve nitrat etrafa yayılarak denizlerdeki yosun miktarını artırıyor. Bu da Kuzey Denizi’nde olduğu gibi, balıkların oksijen yetersizliğinden ölümüne yol açabiliyor.” (K9, Md42), “Tamir edilmesi mümkün olan şeyleri tamir ettirmek, iyi bir seçimdir. Yeni ürünler üreten fabrikalar, çok fazla güç*

harcamaktadırlar. Bu da hava ve çevre kirliliğine yol açmaktadır. Unutmayın; yeni şeyler her zaman iyi değildir!" (K39, Md40), "Efe teyzesine " Geri dönüşüm nedir teyze?" diye sordu. Teyzesi de geri dönüşümün artık kullanılmayan kâğıt, plastik, cam veya metallerin biriktirilip, onlardan yeni malzemeler yapılması olduğunu söyledi. Bu sayede doğal kaynaklar daha verimli kullanılıyordu." (K46, Md 41), "Babaları, "Geri dönüşüm, atık maddeleri dönüştürerek yeni maddeler oluşturma işlemidir. Bu işlem atıkları azaltmaya yarar. Bazı firmalar geri dönüştürülmüş ürünler üretir. Bu hem enerji, hem kaynak tasarrufudur. Bu konuda azaltma ve yeniden kullanmayı da öğrenmelisiniz." demiş." (K100, Md43), "Biz insanlar, yaşamlarımızı sürdürebilmek için birçok şeye ihtiyaç duyarız. Yiyecekler, giyecekler, ev aletleri, mutfak gereçleri, mobilyalar ve hayatlarımızı kolaylaştıran çeşitli makineler gibi. İhtiyaç duyduğumuz bu ürünler, doğal halleriyle veya birçok işlemden geçerek bizlere ulaşır ve biz onları kullandıktan sonra da atığa dönüşürler. Artık kullanmadığımız giyecekler, eski ya da kırılmış mobilyalar, bozuk ev aletleri, son kullanma tarihi geçmiş ilaçlar, tükettiğimiz gıdaların şişeleri, karton ve teneke kutular, hatta meyve ve sebzelerin kabuklarıyla çekirdekleri bile bu atıklara örnektir." (K114, Md40) şeklinde örnekler verilebilir.

"Eko okullardaki çocuk kitapları su ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?" alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen çocuk kitaplarının sırasıyla 14'ünün suyun küresel önemini, altısının suyun yerel önemini, yine beşinin su kullanımını azaltabilecek basit eylemleri ve yalnızca birinin su kullanımını azaltmanın önemini anlattığı saptanmıştır. Buna göre kitapların toplam 22'sinin su alt başlığına yer verdiği görülmektedir.

Su ile ilgili içeriklere örnekler "Çamaşır ve bulaşık makinelerini tamamen doldukları zaman çalıştırsak bir hayli su tasarrufu sağlarız. Ayrıca, tuvalettaki sifonu sadece gerçekten ihtiyaç olduğu zamanlar çekmek de bizi su israfından kurtarır. Bitkilerinizi sularken toprağa döktüğünüz suyun buharlaşmasını önlemek için onları sabah erken saatlerde veya akşam saatlerinde sulayabilirsiniz. Ayrıca bitkilerinizi, meyve ve sebzeleri yıkadığınız sularla veya biriktirdiğiniz yağmur suyuyla sulamak da iyi bir yöntemdir." (K111, Md47), "Araba yıkarken hortum kullanıyorsa babanı uyar. Kovaya su doldurup araba veya bisiklet yıkamak suyu daha tasarruflu kullanmamızı sağlar." (K103, Md 47),

“Ali çok mutlu olmuştu. Küçük Su Damlası' nın arkasından el salladı. Biliyordu ki Küçük Su Damlası yağmura ihtiyacı olan yerlere hayat verecekti.” (K95, Md45) şeklinde verilebilir.

“Eko okullardaki çocuk kitapları deniz ve sahil ile ilgili hangi içeriklere yer vermektedir?” alt amacına ilişkin bulgular

İncelenen çocuk kitaplarının sırasıyla dört tanesinin insanların küresel deniz yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verdiği, dört tanesinin küresel deniz yaşam ortamlarını anlattığı, bir tanesinin insanların küresel kıyı yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verdiği, bir tanesinin küresel kıyı yaşam ortamlarını anlattığı görülmüştür. Bir tanesinin insanların yerel kıyı yaşam ortamlarını ve yine bir tanesinin insanların yerel deniz yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlattığı tespit edilmiştir. İncelenen kitaplardan hiçbirinin yerel kıyı ve deniz yaşam ortamlarını anlatmadığı, insanların yerel kıyı ve deniz yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler vermediği, insanların küresel kıyı ve deniz yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlatmadığı saptanmıştır. Buna göre toplam dokuz kitabın deniz ve sahil alt başlığını içerdiği görülmektedir.

Deniz ve sahil ile ilgili içeriklere *“Okyanusta ilerledikçe daha farklı canlılarla da karşılaştılar. Bilgecin dediğine göre bunlardan biri de deniz kaplumbağasıydı. Çok uzun süre yaşayabilen bu canlılar şimdi göç ediyorlardı. Nora kaplumbağa ile konuşmak istedi. Giysi ayarlayıcı ile üstündekileri değiştirip kaplumbağa ile yüzmeye başladı.” (K91, Md50), “Çok güzeldi, insanlar ona Pellusa ismini takmıştı. Ancak çok uzun bir zamandır, onu denizde yüzerken veya kumsalda güneşlenirken gören olmadı... Ne yazık ki balık ağlarına takılıp yakalandığı zannediliyor.” (K3, Md55), “Aral Denizi, Ceyhun ve Seyhun ırmaklarının sularıyla besleniyordu. Ancak, 1960’larda pamuk tarlalarını sulamak için bu nehirlerin suları Rus hükümeti tarafından tarlalara yönlendirilmiştir. Aral Gölü gitgide kurumaya başlamış ve sonunda iki parçaya ayrılmıştır. Şu an gölün büyük bir bölümü kuraktır. Her yerde gemi atıklarının bulunduğu kirlili ve tuzlu bir çöldür. Güneydeki büyük göl kurumuş ve tuz yatağına dönüşmüştür.” (K9, Md53) gibi örnekler verilebilir.*

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular ile ilgili tartışma ve sonuçlara yer verilmiştir.

Eko- okullardaki Çocuk Kitaplarının Çevre Eğitimi Açısından İncelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada 118 çocuk kitabı incelenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının en çok biyoçeşitlilik ve doğa temasına (91) yer verdiği görülmüştür. Diğer temalar sırasıyla atık (25), su (22), evrensel vatandaşlık (17), enerji (13), çöp (17), sağlık ve refah (14) şeklindedir. İncelenen kitapların diğer temalara oranla deniz ve sahil (9), gıda (6), ulaşım (2) temalarını daha az içerdiği tespit edilmiştir. Kitapların iklim değişikliği temasına ise hiç yer vermediği saptanmıştır.

Uluslararası Eko- Okullar Programı'nın eko-okullar için oluşturduğu bazı el kitapları mevcuttur. Bunlar sırasıyla Uluslararası Eko- Okullar Programı Biyoçeşitlilik El Kitabı, Uluslararası Eko- Okullar Programı Çöp- Atık El Kitabı, Uluslararası Eko- Okullar Programı Enerji El Kitabı ve Uluslararası Eko- Okullar Programı Su El Kitabı şeklindedir. Program kapsamında biyoçeşitlilik, çöp- atık, enerji ve su konuları derinlemesine ve aşama aşama ele alınmaktadır. Bu temaların çocuk kitaplarında daha fazla bulunmasını sebebi bu temaların diğer temalardan daha ön planda ve yaygın olması olabilir. Uluslararası Eko- Okullar Programı'nın gıda, ulaşım, sağlık ve refah, deniz ve sahil gibi temalara ait herhangi bir el kitabı bulunmamaktadır (www.ekookullar.org.tr).

Öte yandan Veziroğlu (2009)'nun yapmış olduğu Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi adlı bir diğer çalışmada ise çalışma grubunda yer alan resimli çocuk kitaplarının M.E.B. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan beş gelişim alanına ait toplam 264 kazanımı %18,5 oranında içerdiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında ise incelenen resimli çocuk kitaplarının %9,8 oranında özbakım becerilerini içerdiği görülmektedir. Sağlık ve refah temasında yer alan maddeler, özbakım becerileri ile de alakalı olduğundan araştırmanın sonucu bulgularla paralellik göstermektedir.

İklim değişikliği alt başlığında yer alan maddelerin hiçbirinin bulunmayışının sebebi her bir maddede “yöre” kelimesinin yer alması olabilir. Çünkü incelenen 128 kitaptan 64'ü

yerliyen 54'ü çeviridir. Buna göre incelenen kitapların neredeyse yarısının çeviri olduğu görölmektedir. Kitapların yöresel iklim hakkındaki maddeleri içermemesi kitapların çoğunun çeviri olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma sonucunda toplam 91 kitabın biyoçeşitlilik ve doğa alt başlığı içerdiği görölmektedir. 52 kitabın biyoçeşitliliği anlattığı, 39 kitabın doğayı koruma bilinci geliştirdiği ve bir kitabın ise biyoçeşitliliği artırmaya yönelik öneriler içerdiği tespit edilmiştir. İncelenen kitapların hiçbirinin okulun bulunduğu yöredeki bitki örtüsüne, okulun bulunduğu yöredeki hayvanlara örneklere yer vermediği saptanmıştır.

Sönmez (2009) ünite ve konuları düzenlerken hedef davranışlara ulaşmak amacıyla içeriğin önemli olduğunu söylemiştir. Buna göre içerik oluşturulurken öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Seçilen ve sunulan örneklerin öğrencinin yakın çevresinden seçilmesi de doğrudan hazırbulunuşlukla alakalıdır. Bu sebepten içerik oluşturulurken somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, yakından uzağa ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda incelenen kitapların yakından uzağa ilkesini göz ardı ettiği söylenebilir.

İncelenen çocuk kitaplarının, yarıya yakınının çeviri olmasının da bu sonucu doğurduğu söylenebilir. Ayrıca çevre eğitimine yönelik kitap seçiminde, okulun bulunduğu yöredeki bitki örtüsüne ve hayvanlara dair örneklerin yer aldığı kitapların göz ardı edildiği ya da buna ilişkin kitapların olmaması bu sonucu doğurmuş olabilir.

İncelenen kitapların hiçbirinin okulun bulunduğu yöredeki iklimi anlatmadığı, okulun bulunduğu yöredeki iklime örnekler vermediği ve okulun bulunduğu yöredeki iklimi korumak için bilinçlendirmediği saptanmıştır.

Hanna ve Oliva (2016) iklim değişikliğinin daha fazla kuraklığa, daha fazla sıcak hava dalgasına, sellere sebep olabileceğini ve dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı ve beklenmedik birçok şekilde gözlemlenebileceğini söylemiştir. Buna göre iklim değişikliği, özellikle gelişmekte olan ve yoğunlukla tarımla uğraşan ülkelerde büyük problemlere yol açarak gelecek nesilleri olumsuz etkileyecek birçok sonuç doğuracaktır. Doğal felaketlerin salgınları artıracığından ve ciddi sağlık problemlerini de beraberinde getireceğinden ve hatta bunların yanında çocukların eğitim hayatlarının da olumsuz etkileneceğinden

bahsetmişlerdir. Tüm olumsuzluklar birbirini tetikleyeceğinden, bu olumsuzlukların yaşanmaması için kişilerin ve toplumların bilinçlenmesinin gerekli olduğuna dikkat çekmişlerdir. İncelenen çocuk kitaplarının iklim değişikliği maddelerinden herhangi birini içermediği için geleceğin çevreye duyarlı ve bilinçli vatandaşları çocuklarımız için yetersiz oldukları söylenebilir.

İklim değişikliği alt başlığında yer alan maddelerin hiçbirinin bulunmayışının sebebi her bir maddede “yöre” kelimesinin yer alması olabilir. Çünkü incelenen 128 kitaptan 64’ü yerliken 54’ü çeviridir. Buna göre incelenen kitapların neredeyse yarısının çeviri olduğu görülmektedir. Kitapların yöresel iklim hakkındaki maddeleri içermemesi kitapların çoğunun çeviri olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Yalçinkaya ve Çelikbaş (2013)’ın 5-6-7 ve 8. Sınıflarla yapmış olduğu Çocukların Çevre Sorunlarını Çözme Yaklaşımları adlı çalışmalarında farklı yerleşim yerlerinde yaşayan, farklı yaş gruplarından çocuklarla yapmış oldukları çalışmalarında çocukların en çok iklim değişikliği ve doğal afetler konularında farkındalık sahibi olduğunu tespit etmişlerdir. Çocukların iklim değişikliği ve doğal afetlere olan bu farkındalığı çocuk kitapları ile daha da artırılabilir. Okul öncesi dönemden itibaren çocuk kitaplarının eğitim programlarında yer alması da çocukların iklim değişikliği ve doğal afetler konularındaki farkındalık düzeyini olumlu etkileyecektir.

Toplam 13 kitabın enerji alt başlığını içerdiği görülmektedir. İncelenen kitaplardan 10 tanesinin enerjinin ne olduğunu anlattığı, dokuz tanesinin enerji verimliliğini artırmaya yönelik öneriler içerdiği, sekiz tanesinin enerji verimliliğini anlattığı ve yedi tanesinin enerji konusundaki farkındalığı artırdığı saptanmıştır.

Erten’in (2012) Kız ve Erkek Öğrencilerin Evde Enerji Tasarrufu Yapma Davranış Amaçlarının Planlanmış Davranış Teorisi Yardımıyla Araştırılması adlı çalışmasında elde ettiği bulgulara göre çocuklar enerji ve enerji tasarrufu konusunda bilgiye sahiplerdir. Fakat sahip oldukları bilgiyi davranış boyutunda kullanmadıklarını saptamıştır. Bunu “atıl bilgi” ile açıklamış ve bilginin yapay ortamlarda kazanılmış olması durumunda gerçek ve karmaşık durumlarda yani davranış boyutunda görülmeyeceğini açıklamıştır. İncelenen kitapların enerji ile ilgili maddelere yer verdiği görülmektedir fakat bu minimal düzeydedir. Bu sebepten, incelenen kitapların çocukları enerji ile ilgili bilgilendirdiği söylenebilir.

Çocuklar kitaplardaki karakterler ile kendilerini özdeşleştirir ve bu sayede istedik davranışlar gösterirler. Bu bağlamda, incelenen kitapların istedik davranış yaratmada etkisi olmayabilir.

Uluslararası Eko- Okullar Programı Enerji El Kitabı'nda sırasıyla enerji tasarrufu, yenilenebilir ve yenilenemez enerji kaynakları ve enerji verimliliği gibi alt başlıklar altında etkinlik ve müfredat çalışmaları öngörülmekte ve bu alt başlıklar çerçevesinde tüm okulda bilinç oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda amaçlara ulaşmada yedi aşama öngörülmektedir. Bu yedi aşamadan “Dikkat Çekici Bilgilendirme ve Bilinçlendirme Çalışmaları” başlığına bakıldığında enerji konusuyla ilgili eko- arşiv – eko- kitaplık oluşturulması, konuyla ilgili tüm kaynakların bu bölümde yer alması gerektiği söylenmektedir. İncelenen kitapların enerji alt başlığına yer verme oranı göz önünde bulundurulduğunda kitapların eko- arşiv – eko- kitaplık oluşturulma amacına pek de uygun olmadığı söylenebilir (TÜRÇEV, 2011).

İncelenen kitapların toplam altısı gıda alt başlığını içermektedir. Bunlardan beşi beslenme hakkına uygun olarak sağlıklı gıdalar tüketmeye teşvik ettiği, biri beslenme hakkına uygun olarak sağlıklı gıda üretimine teşvik ettiği tespit edilmiştir. İncelenen kitaplardan hiçbirinin sürdürülebilir toprak ve gıda üretimi ilişkisini anlatmadığı, tüm bireyleri sürdürülebilir toprağı koruyan gıdalar tüketmeye teşvik etmediği ve çocukların beslenme hakkını anlatmadığı saptanmıştır.

Özmert (2005), erken çocukluk çağında temel ihtiyaçlardan beslenme ve beslenmenin önemine dikkat çektiği derlemesinde çocukların beslenme yetersizliğinde olumlu yönde bir değişiklik olduğunu fakat demir, iyot, A vitamini gibi eksikliklerin halen görüldüğünü ve bunun da çocukların fiziksel gelişimini etkilediğini söylemiştir. Bu eksiklikler, bodurluk ve küçük baş çevresi gibi fiziksel özelliklerin yanı sıra nörogelişimsel özellikleri de olumsuz etkilemekte ve çocukların okul başarısı da beslenmelerine bağlı olarak düşmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda incelenen kitapların gıda ile ilgili maddeler açısından yetersiz olduğu söylenebilir.

Veziroğlu (2009)'nun yapmış olduğu Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi adlı bir diğer çalışmada ise çalışma grubunda yer alan resimli çocuk kitaplarının M.E.B. 2006 Okul Öncesi Eğitim

Programı'nda yer alan beş gelişim alanına ait toplam 264 kazanımı %18,5 oranında içerdiği tespit edilmiştir. M.E.B. kazanımlarına bakıldığında sosyal- duygusal gelişim alanına ait “Kendisinin ve başkalarının haklarını korur” (Kazanım 6) alt başlığında yer alan göstergeler: Haklarını söyler (Gösterge 1), Başkalarının hakları olduğunu söyler (Gösterge 2), Haksızlığa uğradığında tepki verir (Gösterge 3), Başkalarına haksızlık yapıldığında tepki verir (Gösterge 4) şeklindedir. Ancak Veziroğlu'nun araştırmasında incelenen kitapların bu kazanımları içerme oranı göz önünde bulundurulduğunda çocuklara haklarını aktarma oranının da düşük olduğu söylenebilir. Gıda alt başlığında yer alan ifadelerin beslenme hakkıyla ilişkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu temada yer alan maddelerin kitaplarda az bulunduğu ifade edilebilir.

İncelenen kitapların toplamda 17 tanesinin evrensel vatandaşlık alt başlığını içerdiği görülmektedir. Bu kitapların 22 tanesinin tüketim alışkanlıklarının dünya üzerindeki etkilerini anlattığı, bir tanesinin de küresel ölçekte çevreye karşı sorumlulukları anlattığı tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarından hiçbirinin ulusal ölçekte, Avrupa ölçeğinde, küresel ölçekte çocuk haklarını anlatmadığı; aynı zamanda ulusal ölçekte ve Avrupa ölçeğinde çevreye karşı sorumlulukları anlatmadığı saptanmıştır.

Erkal, Şafak ve Yertutan'ın (2011) yaptığı Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü ile ilgili araştırmalarında çevredeki doğal kaynakları tüketen bireylerin tüketim alışkanlıklarının ailelerinden bağımsız olmadığını söylemişlerdir. Buna göre, ailelerin bilinçli olmaları ve tükenbilir kaynakların sürekli bir biçimde kullanılabilmesi için önlemler almaları gerektiğine değinmişlerdir. Çocuklar, özellikle hayatlarının ilk yıllarında deneyimlerinin çoğunu ailelerinden edinirler. İncelenen kitapların evrensel vatandaşlık maddelerinden tüketim alışkanlıklarının dünya üzerindeki etkisine diğer maddelerden daha çok yer verdiği göz önünde bulundurularak diğer maddelerin de duyarlı ailelerce çocuklara aktarılması gerektiği söylenebilir.

Zynda (2007) tarafından yapılan Çevre Eğitimi için Resimli Kitaplar İlkokul Çocukları için Uygun mu? adlı çalışma, çevre duyarlılığını konu alan resimli kitapları analiz etmiştir. Analizin amacı, bu tür resimli kitapların ilkökul çağındaki çocuklarda çevre eğitimi amacıyla kullanımının uygun olup olmadığını saptamaktır. Analize göre, pek çok resimli kitabın çocukların çevreyi anlayışına ve onların bilişsel algı biçimine uygun olmayan edebi

terimler içerdiği bulunmuştur. İdeal bir çevre eğitimi resimli kitabının, doğanın değerini ve çevre sorunlarını çocuklara uygun bir dille, pozitif bir şekilde anlatması gerektiği saptanmıştır. Çocuk edebiyatında “Çocuğa Görelilik” kavramı esastır. Buna göre çocuk kitaplarının çocukların yaşlarını ve gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Çocukların çevre ve çevre sorunlarına karşı sorumluluk geliştirebilmeleri için çevre eğitiminde kullanılan kitapların da onların seviyesine uygun olmalıdır. Evrensel vatandaşlık alt maddesinde çevresel sorumluluk ile ilgili olan maddelerin yer almaması da kitaplarda çocuğa görelilik kavramının gözetilmemesinden kaynaklı olabilir.

Toplam 14 kitabın sağlık ve refah alt başlığını içerdiğinden hareketle incelenen çocuk kitaplarının 13’ünün bireylerin fiziksel sağlığını korumaya yönelik bilgiler içerdiği, altısının bireylerin sağlığına yönelik öneriler içerdiği, ikisinin daha sağlık bir toplum olabilmek amacıyla alınacak çevresel önlemleri anlattığı tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının hiçbirinin bireylerin refahına yönelik bilgiler ve öneriler içermediği, daha sağlıklı bir toplum olabilmek amacıyla alınacak sağlık ve güvenlik önlemlerini anlatmadığı saptanmıştır.

Karakaş ve Çevik (2016), çocuk refahı kavramını çocuk hakları perspektifinden ele almış ve bu kavramı çocuğun iyi olma hali olarak nitelendirmiştir. Çocuğun iyi olma hali, tüm gelişimsel alanların desteklenmesi ve çocuğun kendine özgü potansiyelini ortaya koymasıdır. Buna göre çocuğun iyi olma hali için sağlanması gereken 4 temel koşul bulunmaktadır, bunlar sırasıyla: Gelir, sağlık, eğitim ve sosyal katılımdır. Sağlık boyutunda Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’nün belirttiği öncelikler arasında çocuk ölümlerinin ve enfeksiyona bağlı hastalıkların azaltılması, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimlerinin desteklenmesi, çocuğun şiddetten uzak tutularak sosyal karar alma süreçlerinde aktif rol alması bulunmaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda incelenen çocuk kitaplarının bu çalışmaya paralel özellikler içermediği söylenebilir.

Çöp alt başlığı ele alındığında toplam 17 kitabın bu alt başlığı içerdiği görülmektedir. Sırasıyla incelenen çocuk kitaplarının 15 tanesinin çöpün çevre üzerindeki etkisini anlattığı, dokuz tanesinin çöpü anlattığı ve iki tanesinin ise okul tarafından üretilen çöp miktarını en aza indirmek için pratik yollar önerdiği saptanmıştır.

Şahin ve Sağlamer Yazgan’ın (2013) yaptıkları bir araştırmada sınıf dışı laboratuvar etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda İnsan

ve Çevre ünitesi kapsamında 5 gezi düzenlenmiş ve öğrenciler araştırmaya teşvik edilmiştir. Uygulama sonunda sınıf dışı çevrelerde gerçekleşen eğitimin öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Öğrencilerin bol bol gözlem yaparak, tüm duyularını aktif bir şekilde kullanarak, yaparak ve yaşayarak edindiği bilgilerinin daha kalıcı olduğu, onların doğada aktif bir şekilde yer alması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu noktadan hareketle incelenen kitaplarda yer alan çöp maddelerinin yetersiz olduğu, bu açığın çocukların çevreyle aktif etkileşimi sağlanarak giderilebileceği söylenebilir.

Aslan (2015)'te yaptığı bir çalışmada belirlediği 23 kitabı çevre konuları açısından incelemiştir. Bu incelemeler sonucunda kitapların çevre kirliliğini değişik konularla ele aldığı ve çevre kirliliğine sebep olan unsurların çoğu zaman tüketim alışkanlıkları gibi keyfi sebeplerden kaynaklandığını belirlemiştir. Erkal, Şafak ve Yertutan (2011) da tüketim alışkanlıklarının ailede oluştuğunu yaptıkları çalışmayla ortaya koymuştur. Bu çalışmalar ışığında kitapların çöp konusunda çocukları bilinçlendirmede yetersiz kalacağı, ailelerin bu konuda çocukları desteklemesi gerektiği söylenebilir.

İncelenen çocuk kitaplarının iki tanesinin ulaşım sorunlarına günlük yaşamda gerçek farklar yaratacak pratik çözümler sunduğu tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının hiçbirinin ulaşım sorunlarını anlatmadığı, ulaşım sorunlarına olan farkındalığı artırmadığı, ulaşım sorunlarına pratik sorunlar üretilmesi için birlikte çalışmanın önemini ve yollarını anlatmadığı saptanmıştır.

Tandoğan (2014) yaptığı bir araştırmada şehirlerin çocuklar için daha yaşanılabilir hale getirebilmesi için yapılan uygulamaları ele almıştır. Bu uygulamaları sokak, okul bahçesi, çocuk oyun alanları ve çocuğun okul ve ev arasındaki ulaşımı gibi alt başlıklara ayırarak incelemiştir. Çocuğun okul ve ev arasındaki ulaşımında, çocukların ebeveynlerinden bağımsız ve güvenli bir şekilde yürüyerek veya bisikletleriyle okula gidip gelmesini ve serbest hareket hakkının önemini anlatmıştır. Bu bağlamda yapılan uygulamalar ile okul yolunda meydana gelen trafik kazalarının ve bu kazalar sonucu gerçekleşen ölüm ve yaralanmaların önüne geçilebildiğinden bahsetmiştir. Bu çalışma, güvenli ulaşımın önemini gözler önüne sermektedir. İncelenen kitapların ulaşım dair maddeleri neredeyse hiç içermediği ve dolayısıyla bu çalışmaya paralel olarak kitapların ulaşım ve ulaşım sorunları kapsamında geliştirilmesi gerekebilir.

Koç, Tavşancıl ve Demir (2015)'in yapmış olduğu Çocuk Dostu Şehir Girişimi ve Çocukların Gözüyle Ankara adlı çalışmada Ankara ilinde yaşayan çocukların görüşlerine anket yoluyla başvurulmuş ve ankette dokuz tema belirlenmiştir. Bu temalar sırasıyla şehrin genel görü-nümü, trafik, ulaşım, yol ve altyapı çalışmaları, cadde ve sokaklar, yeşil alanlar, oyun, eğlence ve spor alanları, sosyal ve kültürel imkânlar, insan ilişkileri ve çocuklara yaklaşım, sokak çocukları, evsizler ve engelli bireyler, güvenlik ve hayvanlar ve sokak hayvanları şeklindedir. Çocukların trafik, ulaşım, yol ve altyapı çalışmaları temasında olumlu ve olumsuz görüşleri bulunmakta fakat bunlar çevre eğitimi ile ilişkilendirilmemektedir. İncelenen çocuk kitaplarında da ulaşım temasına yeterince yer verilmemesi bu konunun çevre eğitimi ile ilişkilendirilmemesinden kaynaklanıyor olabilir.

Atık alt başlığına bakacak olursak incelenen çocuk kitaplarının sırasıyla 21 tanesinin günlük olarak ürettiğimiz atık miktarını en aza indirecek öneriler içerdiği, 12 tanesinin atıkların çevre üzerine etkisini anlattığı, 11 tanesinin atıkları kategorize etmeyi anlattığı, yedi tanesinin ise atıkları anlattığı saptanmıştır. Toplamda 25 kitap bu alt başlığı içermektedir.

Can Yaşar, İnal, Ünsal Kaya ve Uyanık'ın (2012) yapmış olduğu Çocuk Gözüyle Tabiat Anaya Dönüş adlı çalışmada çocukların atık ve geri dönüşüm ile ilgili farkındalığı belirlenmiştir. Buna göre çocukların geri dönüşümü ve sembolünü bildikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda çocukların çoğunluğunun geri dönüşümü ve geri dönüşüm sembolünü bilmesinin birkaç sebebi olabileceğini söylemişlerdir. Okul öncesi eğitimcilerin program kapsamında geri dönüşüm ile ilgili etkinlikler hazırlamasının etkisi ve ayrıca araştırmaya dâhil olan çocukların gittikleri kurumlarda geri dönüşüm kutularına yer verilmesi ve bu kutuların aktif olarak kullanılmasının çocukların, geri dönüşüme dair farkındalık sahibi olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmaya paralel olarak incelenen çocuk kitaplarının da atık ve geri dönüşüm farkındalığı yaratabileceği göz önünde bulundurulması ve bu kitapların programda yer alan etkinliklere dâhil edilmesi gerekebilir.

Uluslararası Eko- Okullar Programı Çöp- Atık El Kitabı'nda sırasıyla atık çeşitleri, geri dönüşüm ve atıkların azaltılması gibi alt başlıklar altında etkinlik ve müfredat çalışmaları öngörülmekte ve bu alt başlıklar çerçevesinde tüm okulda bilinç oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda amaçlara ulaşmada yedi aşama öngörülmektedir. Bu yedi

aşamadan “Dikkat Çekici Bilgilendirme ve Bilinçlendirme Çalışmaları” başlığına bakıldığında çöp- atık konusuyla ilgili eko- arşiv – eko- kitaplık oluşturulması, konuyla ilgili tüm kaynakların bu bölümde yer alması gerektiği söylenmektedir. İncelenen kitapların enerji alt başlığına yer verme oranı göz önünde bulundurulduğunda kitapların eko- arşiv – eko- kitaplık oluşturulma amacına pek de uygun olmadığı söylenebilir (TÜRÇEV, 2011).

Toplam 22 kitabın su alt başlığına yer verdiği görülmektedir. Buna göre incelenen çocuk kitaplarının sırasıyla 14’ünün suyun küresel önemini, altısının suyun yerel önemini, yine beşinin su kullanımını azaltabilecek basit eylemleri ve yalnızca birinin su kullanımı azaltmanın önemini anlattığı saptanmıştır.

Kocakurt ve Güven (2005) Çocuk ve Çevre başlığı altında gelişmekte olan ülkelerdeki önemli bir gerçekten bahsetmiştir. Buna göre her yıl milyonlarca çocuk sağlıklı içme suyu, yetersiz sanitasyon, çevre kirliliği, yaygın hastalıklar ve beslenme yetersizliği sonucu ölmektedir. Güvenli ve içilebilir suya ulaşımın önemine dikkat çekerken çoğu zaman sadece suya ulaşımın bile zorluğuna değinmişlerdir. Biyolojik ve kimyasal atıklar insan yaşamı için temel olan suyun kalitesine gölge düşürmekte ve şehir atık suları çoğu ülkede çok düşük oranlarda temizlenebilmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda çocukların erken yaşlarda doğru ve sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları kazanması gerekmekte ve okul öncesi dönemden itibaren çevreye karşı olumlu tutum geliştirilmelidir. Bu bağlamda incelenen çocuk kitaplarının su maddelerini yeterince içermediği söylenebilir.

Uluslararası Eko- Okullar Programı Su El Kitabı’nda sırasıyla su, su tasarrufu, su kaynakları ve içme suyu özellikleri gibi alt başlıklar altında etkinlik ve müfredat çalışmaları öngörülmekte ve bu alt başlıklar çerçevesinde tüm okulda bilinç oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda amaçlara ulaşmada yedi aşama öngörülmektedir. Bu yedi aşamadan “Dikkat Çekici Bilgilendirme ve Bilinçlendirme Çalışmaları” başlığına bakıldığında enerji konusuyla ilgili eko- arşiv – eko- kitaplık oluşturulması, konuyla ilgili tüm kaynakların bu bölümde yer alması gerektiği söylenmektedir. İncelenen kitapların su alt başlığına yer verme oranı göz önünde bulundurulduğunda kitapların eko- arşiv – eko- kitaplık oluşturulma amacına pek de uygun olmadığı söylenebilir (TÜRÇEV, 2011).

Deniz ve sahil alt başlığını içeren dokuz kitabın sırasıyla dört tanesinin insanların küresel deniz yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verdiği, üç tanesinin küresel deniz yaşam ortamlarını anlattığı, iki tanesinin insanların küresel kıyı yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verdiği, bir tanesinin küresel kıyı yaşam ortamlarını anlattığı görülmüştür. Bir tanesinin insanların yerel kıyı yaşam ortamlarını ve yine bir tanesinin insanların yerel deniz yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlattığı tespit edilmiştir. İncelenen kitaplardan hiçbirinin yerel kıyı ve deniz yaşam ortamlarını anlatmadığı, insanların yerel kıyı ve deniz yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler vermediği, insanların küresel kıyı ve deniz yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlatmadığı saptanmıştır.

Özdemir, Borucu, Demir, Yiğit ve Ak (2010)'ın yaptıkları çalışmada İstanbul'da bulunan çocuk parklarındaki hava kirliliğine sebep olan partikül maddelerin belirli aralıklarda ölçümlerini yapmışlardır. Bu ölçümler sonucunda trafiğe yakın konumda bulunan parklarda değerlerin kritik olduğu, deniz kenarlarına yakın parklarda bu oranın çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Deniz ve sahillerin çevre kirliliği üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ve dolayısıyla önem arz ettiği açıktır. İncelenen çocuk kitaplarında deniz ve sahil temasına yeterince yer verilmemesi kitapların, çocukları gerek deniz ve sahil konusunda gerekse kendi sağlıklarına dair bilinçlendirmede yetersiz kaldığı söylenebilir.

Kayhan (2013), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)'i incelediği çalışmasında Bölgesel Denizler Programı'na bir alt başlıkta yer vermiştir. Başta Akdeniz olmak üzere Basra Körfezi, Karadeniz, Karayipler, Batı-Doğu ve Orta Afrika Denizleri, Kızıl Deniz, Güney Pasifik, Güneydoğu Pasifik ve Doğu Asya denizleri UNEP'in programında yer almaktadır. Bu program, bir antlaşma çerçevesinde şekillenmiştir. Bu kapsamda gemi kaynaklı kirlenme, kara kaynaklı kirlenme, depolama gibi bölgeye has problem ve ihtiyaçlara göre çeşitli protokoller geliştirilmektedir. Deniz ve kıyılarda araştırmalar yapılarak kirlilik ve bu kirliliğe sebep olan etmenler belirlenmektedir. UNEP'in programında ayrı bir başlıkta kendine yer bulan deniz ve kıyıların önemi aşikârdır. İncelenen kitaplarda deniz ve sahil ile ilgili maddelerin azlığı kitapların bu konuda yetersiz olduğunu göstermektedir.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacılara, eğitimcilere, yazarlara ve yayın evlerine yönelik öneriler aşağıdaki gibidir:

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada Eko- okulların okul kütüphanelerinde yer alan kitaplar incelenmiştir. Kitap merkezlerinde yer alan kitaplar da araştırmacılar tarafından incelenebilir.
- Yurt dışındaki eko-okullarda kullanılan çocuk kitapları incelenerek karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.
- Araştırma çocuk kütüphanesinde bulunan çocuk kitapları ile benzer bir şekilde yürütülebilir.

Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- Kitaplarda çevre eğitimi ile ilgili yer alması öngörülen konular gözetilerek, eğitimcilerin farkındalıklarını artırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

Yayınevlerine Yönelik Öneriler

- Çevre eğitimi konusunda eksikliklere yönelik kaynak kitaplar üzerinde çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Akal, A. (2008). *Eğitim Sen Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ölçütleri İçin Öneriler*. <http://www.egitimsen.org.tr> adresinden edinilmiştir.
- Akıncı, Ş. (2015). *Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (394845)
- Aktepe, S. ve Girgin, S. (2009). *İlköğretimde Eko Okullar ve Klasik Okulların Çevre Eğitimi Açısından Karşılaştırılması*. <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden edinilmiştir.
- Alisinanoğlu, F. ve Bayraktar, V. (2016). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Asena, M.B. (2009). *Gıda Reklamlarının Okul Öncesi Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin Anneler Tarafından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (263352)
- Aslan, C. (2015). Çocuk edebiyatı yapıtlarının çevre sorunlarını yansıması bağlamında incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1818-1852
- Aslan, C. (2006). Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun gelişim sürecindeki yeri. Sedat S. (ed.), 2. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, 189-200.
- Atabay, S. , Karasu, M. ve Koca, C. (2014). İklim Değişikliği ve Geleceğimiz. *Y.T.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi*, YTÜ.MF-BK, 2014.
- Ataseven, F. ve İnandı, Y. (2000). Çocuk kitaplarının çeşitli yönleriyle incelenmesi. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, 433-447.
- Atasoy, E. (2015). *İnsan- Doğa Etkileşimi ve Çevre İçin Eğitim*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Atatuğ, F. (1981). Çocuklar için yazmak. *Çocuk Yayınları Sempozyumu /Bildiriler*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 67, 52-56.
- Aytaş, G. (1999). Çocuk edebiyatı etrafında. *Cemre*,11, 9-10.
- Ayvaz, Zafer (1998). *Çevre Eğitiminde Temel Kavramlar El Kitabı*. İzmir: Çevre Eğitim Merkezi Yayınları.
- Azmiry, N. (2014). *Animals and Their Functions in Children's Literature Since 1900*. <https://www.academia.edu> adresinden edinilmiştir.
- Balat, G. (Ed) (2010). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

- Başal, H. (2006). *Çocuklar İçin Uygulamalı Çevre Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları
- Başal, H. (2005). *Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Morpa Yayınları
- Baydık, B. (2004). Filizlenen okuryazarlık ve desteklenmesi. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4(2), 77–89.
- Biber, K. (2014). *Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı, Önemi ve Temel İlkeleri*. Gülaçtı, F., Tümkaya, S.(Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi* içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Buhan, B. (2006). *Okul Öncesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Çevre Bilinci ve Bu Okullardaki Çevre Eğitiminin Araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> ‘den edinilmiştir. (191635)
- Can Yaşar, M., İnal, G., Ünsal Kaya, Ü., Uyanık, Ö. (2012). Çocuk gözüyle tabiat anaya geri dönüş. *Journal of Research in Education and Teaching* 1(2), 30-40.
- Chapman, D. and Sharma, K. (2001). Environmental attitudes and behavior of primary and secondary students in asian cities: am preview strategy for implementing an eco-schools programme. *The Environmentalist*, 21, 265-272.
- Celepoğlu, A. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cevher Kalburan, F. (2009). Çocuklar İçin Çevresel Tutum Ölçeği İle Yeni Ekolojik Paradigma Ölçeği'nin Geçerlik Güvenirlik Çalışması Ve Çevre Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi. (Doktora Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> ‘den edinilmiştir. (278291)
- Ciravoğlu, Ö. (1997). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Çelik, N. (2016). *Resimli Çocuk Kitaplarında Atatürk ve Cumhuriyet Değerlerinin İncelenmesi (1950- 1997)*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> ‘den edinilmiştir. (447743)
- Çınar, P. (2011). *Çocuk Kitaplarındaki Kahramanların Giyim Biçimlerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> ‘den edinilmiştir. (302881)
- Denkova, J. (2011). Enviromental education in Macedonian literature for children and juvenils as a way of humanization of children's personality. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 15, 3158–3162.
- Deretarla Gül, E. (2013). *Okulöncesi Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırma*. Mübeccel Gönen (Ed.) (2010), *Çocuk edebiyatı içinde*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Desjean-Perrota, B., Moseley, C. and Cantu, L. E. (2008). Preservice teachers' perceptions of the environment: does ethnicity or dominant residential experience matter?. *Reports & Research*, 39(2), 21-31.
- Diken, İ. (Ed.) (2010). *Erken Çocukluk Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını-Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2005). *Çocuk Edebiyatı Kavramı*. Z, Güneş. (Ed.). *Çocuk Edebiyatı* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Doğan, M., (1997). *Ulusal Çevre Eylem Planı, Eğitim ve Katılım*. Türkiye Çevre Vakfı.
- Dursunoğlu, H. (2011). *Çocuk edebiyatı*. Tacettin Şimşek (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* içinde ,31-39. Ankara: Grafiker.
- Echterling, C. (2016). How to save the world and other lessons from children's environmental literature. *Children's Literature in Education* 47:283–299 DOI 10.1007/s10583-016-9290-6
- Ergün, M., Özdaş A. (1997). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. İstanbul: Afyon Kocatepe Üniversitesi Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi. <http://www.egitim.aku.edu.tr/metod01.html>. adresinden edinilmiştir.
- Erkal, S., Şafak, S. ve Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü. *Sosyoekonomi*, 2011 (1),107-110.
- Eroğlu, B. (2009). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Küresel Isınma Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (228379)
- Ersoy, Ö. , Avcı, N. ve Turla, A. (2005). *Çocuklar İçin Erken Uyarıcı Çevre Oyuncak, Televizyon, Bilgisayar ve Kitap*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Erten, S. (2002). Kız ve erkek öğrencilerin evde enerji tasarrufu yapma davranış amaçlarının planlanmış davranış teorisi yardımıyla araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 67-73.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 91-100.
- F, Tümkaya, S.(Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi* içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Gamble, N., Yates, S. (2002). *Exploring Children's Literature: Teaching the Language and Reading of Fiction*. London: Paul Chapman Publishing.
- Gönen, M., Işıtan, S. (2006). Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi. II. *Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Gönen, M. ve Veziroğlu, M. (2010). *Çocuk Edebiyatının Genel Hedefleri*. Mübeccel Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı içinde*. Ankara: Eğiten Kitap.

- Gök, E. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Bilgisi ve Çevresel Tutumları Üzerine Alan Araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (321235)
- Görmez, K. (1989). Çevre sorunları ve çevre politikaları üzerine bazı mülahazalar. *Türkiye Günlüğü*, 3, 6.
- Görmez, K. (1991). *Türkiye'de Çevre Politikaları*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Gülay, H. ve Ekici, G. (2010). *MEB Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi* <http://www.tused.org> adresinden edinilmiştir.
- Gülay, H. ve Önder, A. (2011). *Okul Öncesi Dönemde Çevre Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güleç, H. ve Gönen M. (1997). 1974-1993 yılları arasında Türkçe basılmış olan resimli öykü kitaplarının resimlendirilme ve fiziksel özellikleri yönünden incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 11, 1, 42-53.
- Güleç, H. Ve Geçgel, H. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Güzelyurt, T. ve Saraç, S. (2018). 48-66 aylık çocukların gelişim düzeylerine uygun çocuk kitapları nasıl olmalıdır? Bir delphi çalışması. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 52-75.
- Haktanır, G. (Ed) (2011). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Henegar, E. (2005). *Environmental Education: A Look At Its Purpose, Methods, And Effectiveness*. Ens Capstone Project.
- Holm, D. (2012). Exploring empathy in action with children's books. *Reading Improvement*, 49(4), 134-139.
- Huck, C., Kiefer, B. (2004). *Children's Literature in the Elementary School*. Mc Graw Hill.Boston.
- Huz, Ç. ve Cevher Kalburan, N. (2017). *Eko-Okul Olan ve Olmayan Anaokullarının Bahçe Özellikleri ile Öğretmenlerin Bahçe Özellikleri ve Kullanımına İlişkin Görüşleri*. <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden edinilmiştir.
- Işıtan, S. (2005). *Resimli Çocuk Kitaplarının Benlik Kavramıyla İlgili Konuları İçermesi Yönünden İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (194380)
- İleri, R. (1998). *Çevre Eğitimi ve Katılımın Sağlanması*. ÇEV-KOR.

- İpşiroğlu, Z. (1997). *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam Yayınları.
- İpşiroğlu, Z. (1994). *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- İşyar, N. (1999). *İlköğretim (3., 4., 5.) Öğrencilerinin Olumlu Çevresel Tutumların Yaş ve Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (74350)
- Kazancı Gül, M. (2018). *5-6 Yaş Çocuklar İçin Türkçe Yazılmış Resimli Çocuk Kitaplarında Değerler Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (502241)
- Kaplan, M. (2000). Çocuk kitaplarında içerik, resimleme, dil ve anlatım özellikleri. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karababa, S. (2018). *Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Barış Eğitiminde Farkındalık Oluşturması Bağlamında İncelenmesi*. <https://ratingacademy.com.tr> adresinden edinilmiştir.
- Karakaş, B. ve Çevik, Ö.C. (2016). Çocuk refahı: çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* ,18(3), 887-906.
- Kaya, İ.S. (2012). Nükleer enerji dünyasında çevre ve insan. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 24.
- Kayhan, A.K. (2013). Birleşmiş milletler çevre programı üzerine bir inceleme. *Public and Private International Law Review*, 33(1), 61 – 90.
- Kırman, A. (2019). *Çocuk Kitaplarında Oyun ve Oyuncak Kavramının İncelenmesi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (551259)
- Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F. (2009). *Çevre ve Ekoloji*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kocakurt, Ö. ve Güven, S. (2005). Çevre, aile ve çocuk. *Eğitim ve Bilim*, 2005, 30 (135), 34-38.
- Koç, N., Tavşancıl, E., Demir, E.(2015). Çocuk dostu şehir girişimi ve çocukların gözüyle Ankara. *İdealkent*, 17, 106- 139.
- Laing, M. (2004). An examination of children's environmental attitudes as a function of participation in environmental education programs. *The 19. International The Coastal Society Conference*, Newport: Rhode Island.
- Larrick, P. R. (1993). Motivational factors in decision theories: the role of selfprotection. *Psychological Bulletin*,113.
- Larsson, B. (2012). The Cosmopolitanization of Childhood: Eco-Knowledge in Children's Eco-Edutainment Books. *Young*, 20(2), 199-218. DOI: 10.1177/110330881202000205

- Medress, A. (2008). Storybooks: A Teaching Tool For Sustainability. *Enviromental Studies and Creative Writing*, Oberlin College (Sydney/Australia).
- Merriam, S. (2015). *Nitel Araştırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Merritt, E.G., Archambault, L. and Hale, A.E. (2018). Sustainability education in elementary classrooms: reported practices of alumni from a pre-service teacher course. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 9,(1), 18-35.
- Myers, O. E. Jr., Saunders, C. D. and Garret, E. (2004). What do children animal need? Developmental trends. *Environmental Education Research*, 10(4), 545-562.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onis, M., Monteiro, C., Akre, J. and Clugston, G. (1993). The worldwide magnitude of protein-energy malnutrition: an overview from the WHO Global Database on Child Growth. *Bulletin of the World Health Organization*, 71 (6), 703-712.
- Özdemir,H., Borucu,G., Demir,G., Yiğit,S. (2010). İstanbul'daki Çocuk Oyun Parklarında Partikül Madde (PM_{2,5} ve PM₁₀) Kirliliğinin İncelenmesi. *Ekoloji* 20, 77, 72-79.
- Özkan, N. ve Yılmaz, B. (2006). *Çocuk Kitaplarında Dil Sorunları*. Çocuk kitaplarında dil sorunları. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, 4-6 Ekim 2006, 767-778. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.
- Özmert, E.N. (2005). *Erken Çocukluk Gelişiminin Desteklenmesi-I: Beslenme*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 48, 179-195.
- Sarıçam, H., Yiğittürk, E. (2014). Evrensel vatandaşlığın sosyal iyi olma üzerindeki etkisinin incelenmesi. *YILDIZ International Conference on Educational Research and Social Sciences (YICER-2014)*, İstanbul. DOI: 10.13140/RG.2.2.19478.86085
- Sever, S. (2006). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, 4-6 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.
- Pektaş, D. (2015). *Okul Öncesi Dönem Resimli Çocuk Kitaplarındaki Dil Sanatlarının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (383191)
- Pooley, J. A. and O'Connor, M. (2000). Environmental education and attitudes: emotions and beliefs are what is needed. *Environment and Behavior*, 32(5), 711-723.
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2001). *Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sağsöz, G. (2018). *Resimli Çocuk Kitaplarının Barış Eğitimi İlişkin Bileşenler Açısından İncelenmesi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (511374)
- San Bayhan, P. ve Artan, E. (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2010) *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sınar Çılgın, A. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Yayınları
- Somer, B. (2015). *4- 6 Yaş Çocuk Kitaplarının Prososyal Davranışlar Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (388233)
- Smyth, J. C. (2006). Environment and education: a view of a changing scene. *Environmental Education Research*, 12(3-4), 247-264.
- Şahin, F. ve Sağlamer Yazgan B. (2013). Araştırmaya dayalı sınıf dışı laboratuvar etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 3(3), 107-122.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Rengarenk Yayınları.
- Tandoğan, O. (2014). Çocuk için daha yaşanılır bir kentsel mekan: dünyada gerçekleştirilen uygulamalar. *Megaron* 2014; 9(1), 19-33.
- Tanrıverdi, Ö. (2012). *Yaratıcı Drama Yöntemiyle Verilen Eğitimin Okul Öncesi Öğrencilerinin Çevre Farkındalığına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (325997)
- Temizyürek, Y . (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13.
- Travis, H. J. G. (2007). *The Effects Of A Required Ecological Course On The Environmental Attitudes Of Eighth Grade Students In A Western Pennsylvania School District*. (Doctoral dissertation) (Indiana University of Pennsylvania, USA).
- Troost, C. J. (1972). *Environmental Education: A Sourcebook*. In. H. Altman (Ed.), New York: John Wiley and Sons.
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*. İstanbul: Yapa Yayınları.
- Ulusoy, M. ve Altun, D. (2018). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ve Resimli Çocuk Kitapları İle İlgili Metaforları*. www.esosder.org adresinden edinilmiştir.

- Uğurlu, S. B. (2013). Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı. *Turkish Studies*, 8(4), 1381-1393.
- Veziroğlu, M. (2009). *Resimli Çocuk Kitaplarının M. E. B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir.) (258336)
- Vrasidas, C., Zembylas, M., Evagorou, M., Avraamidou, L. and Aravi, C. (2007). ICT as a tool for environmental education, peace and reconciliation, *Educational Media International*, 44(2), 129–140.
- Yalçın, Ş. (2002). *Bilgi Değer*. Muğla Ü. Sempozyum Bildirileri, Ankara: Vadi.
- Yalçinkaya, T., Çelikbaş, A. (2013). Çocukların çevre sorunlarını çözme yaklaşımları. 3. *International Geography Symposium – GEOMED* içinde, 619-625, Antalya.
- Yavuzer, H. (1997) *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yener, M. (2007). Masal, Öykü ve Şiirlerle Duygu Eğitimi. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Yeyoung, M. B., McBurnie, J. and Miller, K.K. (2017). Tracking the environment in australian children's literature: the children's book council of australia picture book of the year awards 1955-2014. *Environmental Education Research*, 24(5), 716-730.
- Yılar, Ö ve Turan, L. (Eds.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ö. (2008). Küreselleşme, sağlık ve toplum. *Gaziantep Tıp Dergisi* 2008, 30-34.
- Yol, F. (2015). *4-6 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarında Çocukluk Anlayışının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> 'den edinilmiştir. (381486)
- Yörek, N. (2007). Çevre eğitiminde yeni yaklaşımlar. *Ekoloji Magazin*, 13.
- Yörükoğlu, A. (1983). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Wells, R. ve Zeece, P. D. (2007). My place in my world: literature for place-based environmental education. *Early Childhood Education Journal*, 35(3), 285-291.

Zivtci, F. (2006). Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişimler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 245-247.

Zynda, D.M. (2007). *Are Environmental Education Picture Books Appropriate For Elementary-School Children?: A Content Analysis*. (Master of Science in Library Science) (Chapel Hill, North Carolina).

İNTERNET ADRESLERİ

www.ecoschools.global

www.ekog.org.tr

www.imo.org.tr

www.meteor.gov.tr

www.turcev.org.tr

www.unicef.org.tr

www.yegm.gov.tr

EKLER DİZİNİ

EK 1

Eko- Okul Temalarına Göre Kitap İnceleme Formu

Buna göre temalar ve maddeler şu şekildedir:

I. Biyoçeşitlilik ve Doğa

1. Okulun bulunduğu yöredeki bitki örtüsüne örnekler verir.
2. Okulun bulunduğu yöredeki hayvanlara örnekler verir.
3. Biyoçeşitliliği anlatır.
4. Biyoçeşitliliği artırmaya yönelik öneriler içerir.
5. Doğayı koruma bilincini geliştirir.

II. İklim Değişikliği

6. Okulun bulunduğu yöredeki iklimi anlatır.
7. Okulun bulunduğu yöredeki iklime örnekler verir.
8. Okulun bulunduğu yöredeki iklimi korumak için bilinçlendirir.

III. Enerji

9. Enerjinin ne olduğunu anlatır.
10. Enerji konusundaki farkındalığını artırır.
11. Enerji verimliliğini anlatır.
12. Enerji verimliliğini artırmaya yönelik örnekler içerir.

IV. Gıda

13. Sürdürülebilir toprak ve gıda üretimi ilişkisini anlatır.
14. Tüm bireyleri sürdürülebilir toprağı koruyan gıdalar tüketmeye teşvik eder.
15. Çocukların beslenme hakkını anlatır.
16. Beslenme hakkına uygun olarak sağlıklı gıda üretimine teşvik eder.
17. Beslenme hakkına uygun olarak sağlıklı gıdalar tüketmeye teşvik eder.

V. Evrensel Vatandaşlık

18. Ulusal ölçekte çocuk haklarını anlatır.
19. Avrupa ölçeğinde çocuk haklarını anlatır.
20. Küresel ölçekte çocuk haklarını anlatır.
21. Ulusal ölçekte çevreye karşı sorumlulukları anlatır.
22. Avrupa ölçeğinde çevreye karşı sorumlulukları anlatır.
23. Küresel ölçekte çevreye karşı sorumlulukları anlatır.
24. Tüketim alışkanlıklarının dünya üzerindeki etkilerini anlatır.

VI. Sağlık ve Refah

25. Bireylerin fiziksel sağlığını korumaya yönelik bilgiler içerir.
26. Bireylerin refahına yönelik bilgiler içerir.
27. Bireylerin sağlığına yönelik öneriler içerir.
28. Bireylerin refahına yönelik öneriler içerir.
29. Daha sağlıklı bir toplum olabilmek amacıyla alınacak sağlık önlemlerini anlatır.
30. Daha sağlıklı bir toplum olabilmek amacıyla alınacak güvenlik önlemlerini anlatır.
31. Daha sağlıklı bir toplum olabilmek amacıyla alınacak çevresel önlemleri anlatır.

VII. Çöp

32. Çöpü anlatır.
33. Çöpün çevre üzerindeki etkisini anlatır.
34. Okul tarafından üretilen çöp miktarını en aza indirmek için pratik yollar önerir.

VIII. Ulaşım

35. Ulaşım sorunlarını anlatır.
36. Ulaşım sorunlarına olan farkındalığı artırır.
37. Ulaşım sorunlarına günlük yaşamda gerçek farklar yaratacak pratik çözümler sunar.
38. Ulaşım sorunlarına pratik çözümler üretilmesi için birlikte çalışmanın önemini anlatır.
39. Ulaşım sorunlarına pratik çözümler üretilmesi için birlikte çalışmanın yollarını anlatır.

IX. Atık

40. Atıkları anlatır.
41. Atıkları kategorize etmeyi anlatır.
42. Atıkların çevre üzerine etkisini anlatır.
43. Günlük olarak ürettiğimiz atık miktarını en aza indirecek öneriler içerir.

X. Su

44. Suyun yerel önemini anlatır.
45. Suyun küresel önemini anlatır.
46. Su kullanımını azaltmanın önemini anlatır.
47. Su kullanımını azaltabilecek basit eylemleri anlatır.

XI. Deniz ve Sahil

48. Yerel kıyı yaşam ortamlarını anlatır.
49. Yerel deniz yaşam ortamlarını anlatır.
50. Küresel kıyı yaşam ortamlarını anlatır.
51. Küresel deniz yaşam ortamlarını anlatır.
52. İnsanların yerel kıyı yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verir.
53. İnsanların küresel kıyı yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verir.
54. İnsanların yerel deniz yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verir.
55. İnsanların küresel deniz yaşam ortamlarına olan etkisine örnekler verir.
56. İnsanlara yerel kıyı yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlatır.
57. İnsanlara yerel deniz yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlatır.
58. İnsanlara küresel kıyı yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlatır.
59. İnsanlara küresel deniz yaşam ortamlarını nasıl koruyacağını anlatır.

EK2

KİTAP LİSTESİ

- K1.** Josep Palau-Şermin Korkusuz, Ne Yapsak Da Toprağın Verimsizleşmesini Durdursak?, Tübitak
- K2.** Josep Palau-Şermin Korkusuz, Ne Yapsak Da Ormansız Kalmasak?, Tübitak
- K3.** Josep Palau-Şermin Korkusuz, Ne Yapsak Da Tehlikedeki Türleri Korusak?, Tübitak
- K4.** Josep Palau-Şermin Korkusuz, Ne Yapsak Da Doğal Felaketlerle Baş Etsek?, Tübitak
- K5.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Ulaşım Araçları, Odtü Yayıncılık
- K6.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Bitkiler, Odtü Yayıncılık
- K7.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Eski Büyük Uygarlıklar, Odtü Yayıncılık
- K8.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Vücudumuz, Odtü Yayıncılık
- K9.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Denizler ve Okyanuslar, Odtü Yayıncılık
- K10.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Yanardağlar, Odtü Yayıncılık
- K11.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Tarih Öncesi İnsanları, Odtü Yayıncılık
- K12.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Evren, Odtü Yayıncılık
- K13.** Kolektif, Söyle Bana Neden- Hava, Odtü Yayıncılık
- K14.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Ağaçta, Tübitak Yayınları
- K15.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Ayağınızın Altında, Tübitak Yayınları
- K16.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Bahçede, Tübitak Yayınları
- K17.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Çiçeklerin Arasında, Tübitak Yayınları
- K18.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Çiftlikte, Tübitak Yayınları
- K19.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Çölde, Tübitak Yayınları
- K20.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Deniz Kıyısında, Tübitak Yayınları

- K21.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Doğal Yaşam Parkında, Tübitak Yayınları
- K22.** Nuray Güneyli, Biz De Varız- Gerektiği Kadar Kullanıyorum, SMG Yayıncılık
- K23.** Nuray Güneyli, Biz De Varız- Temiz Ol, Hasta Olma, SMG Yayıncılık
- K24.** Aziz Sivaslıoğlu, Kerem Plajda, Duru Yayınları
- K25.** Rachel Firth- Haydar Livatyalı, Minik Ansiklopedi Bilim, Tübitak Yayıncılık
- K26.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Parkta, Tübitak Yayınları
- K27.** Kolektif, Pasaklı Kasaba, Şiir Çocuk Yayınları
- K28.** Daniel Tatarsky-Çağlar Sunay, İşte Bunlar Hep Bilim, Domingo Yayınevi
- K29.** Amy Shields- İslam Asil, İlk Nedenler Kitabım, National Geographic Little Kids
- K30.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Telefon Neden Çalar?, Tudem Yayıncılık
- K31.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Işık Neden Zıplar?, Tudem Yayıncılık
- K32.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Neden Ağaçların Yaprakları Vardır?, Tudem Yayıncılık
- K33.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Rüzgar Neden Eser?, Tudem Yayıncılık
- K34.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Neden Kanguruların Keseleri Vardır?, Tudem Yayıncılık
- K35.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Güneş Neden Doğar?, Tudem Yayıncılık
- K36.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Neden Karnım Guruldar?, Tudem Yayıncılık
- K37.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Neden Develerin Hörgüçleri Vardır?, Tudem Yayıncılık
- K38.** Richard Mead- Bora Denker, Merak Ediyorum- Deniz Neden Tuzludur?, Tudem Yayıncılık
- K39.** Lisa Bullard, Yeniden Kullanmayı Tercih Etmek, Teleskop Popüler Bilim
- K40.** Martha E.H.Rustad, Güneş Uyur Mu?, Teleskop Popüler Bilim
- K41.** Martha E.H.Rustad, Bu Ne ile Yapılır?, Teleskop Popüler Bilim

- K42.** Martha E.H.Rustad, Tavuklar Atıştırılmalı Bir Şey İster Mi?, Teleskop Popüler Bilim
- K43.** Lisa Bullard, Kirliliğe Karşı Savaşma Gücü, Teleskop Popüler Bilim
- K44.** Lisa Bullard, Çöp Kutusuna Dikkat Edin, Teleskop Popüler Bilim
- K45.** Lisa Bullard, Geri Dönüşüm Çalışması, Teleskop Popüler Bilim
- K46.** İlknur Peder, Elim Sende-Yeniden Kullanalım, Likya Yayıncılık
- K47.** Vildan Başar, Biz Dünyayı Seviyoruz, SMG Yayıncılık
- K48.** Şükran Oğuzkan, Anne İle Sarı Yumak Ormanda Gezi, Ya-Pa Yayınları
- K49.** Aysin Bumin, Ormanda Neler Olmuş?, Kök Yayıncılık
- K50.** Aysin Bumin, Suda Neler Olmuş?, Kök Yayıncılık
- K51.** Kolektif, Eriyen Dondurma, Gendaş Çocuk Yayınları
- K52.** Kolektif, Can'ın Bambusu, Gendaş Okul Öncesi Yayınları
- K53.** Kolektif, Ağacın Gözyaşları, Gendaş Okul Öncesi Yayınları
- K54.** Çiğdem Odabaşı, Yeşil, Final Kültür Yayınları
- K55.** Uzm.Öğr.Güldal Özbaş, Tasarruflu Tuti, Çocuk Eli Yayınları
- K56.** Koray Avcı Çakman, Kırmızı Traktör, Ya- Pa Yayınları
- K57.** Svjetlan Junokoviç- Fatma Peşemen Uçan, Çayır, Ahır Ve Çiftlik Evi, Tudem Yayıncılık
- K58.** Aziz Sivaslıoğlu, Elma Ağacı, Duru Yayıncılık
- K59.** Aziz Sivaslıoğlu, Okula Yolculuk, Duru Yayıncılık
- K60.** Aziz Sivaslıoğlu, Çiftlikte Bir Gün, Duru Yayıncılık
- K61.** Yıldız Çelik, Çakıl Taşının Öyküsü, Duru Yayıncılık
- K62.** Koray Avcı Çakman, Minik Solucan, Ya- Pa Yayınları
- K63.** Koray Avcı Çakman, Minik Kanguru, Ya- Pa Yayınları
- K64.** Koray Avcı Çakman, Kıvrık Koyunun Yavrusu, Ya- Pa Yayınları
- K65.** Koray Avcı Çakman, Minik Serçe Uçmayı Öğreniyor, Ya- Pa Yayınları
- K66.** Koray Avcı Çakman, Minik Tırtıl, Ya- Pa Yayınları

- K67.** Şükran Oğuzkan, Anne Ayı ile Sarı Yumak Ormanda Gezi, Ya- Pa Yayınları
- K68.** Koray Avcı Çakman, Çölü Sevmeyen Minik Deve, Ya- Pa Yayınları
- K69.** Uzm.Öğr.Güldal Özbaş, Neyin Nesi Sifon Sesi, Çocuk Eli Yayınları
- K70.** Koray Avcı Çakman, İş Bölümü Yapalım, Ya- Pa Yayınları
- K71.** Derya Duman, Doğamız-1, Afs Okul Öncesi Yayınları
- K72.** Gülay Üner-Nur Şahin, Zizi Ve Arkadaşları Taşıtları Öğreniyor, SMG Yayıncılık
- K73.** Gülay Üner-Nur Şahin, Zizi Ve Arkadaşları ile Mevsimler, SMG Yayıncılık
- K74.** Gülay Üner-Nur Şahin, Zizi Ve Arkadaşları Eşya Topluyor, SMG Yayıncılık
- K75.** Gülay Üner-Nur Şahin, Zizi Ve Arkadaşları Popsi'nin Dişi Ağrıyor, SMG Yayıncılık
- K76.** Gülay Üner-Nur Şahin, Zizi Ve Arkadaşları Temizlik Yapıyor, SMG Yayıncılık
- K77.** Gülay Üner-Nur Şahin, Zizi Ve Arkadaşları 1, SMG Yayıncılık
- K78.** Kolektif, Yağmayı Unutan Bulut, Beyaz Pusula Yayıncılık
- K79.** Seçkin Tabar, Yağrağın Yolculuğu, SMG Yayıncılık
- K80.** L.Zeki Oksev, Meyveleri Tanıyalım, Şiir Çocuk Yayınları
- K81.** Seçkin Tabar, Yağmur Damlası, SMG Yayıncılık
- K82.** Koray Avcı Çakman, Ormanın Sesleri, Ya- Pa Yayınları
- K83.** Koray Avcı Çakman, Kaldırımdaki Bahar Çiçeği, Ya- Pa Yayınları
- K84.** Ayşin Bumin, Begüm'ün Köpeği Olmalı Mı?, Kök Yayıncılık
- K85.** Seçkin Tabar, Yağmur Damlası, SMG Yayıncılık
- K86.** Nalan Aktaş, Kuğulu Park, Nasa Yayınları
- K87.** Gülsüm Cengiz, Atatürk'ün Ağaç Sevgisi, Morpa Yayıncılık
- K88.** Nursel Kurt, Utku Dizisi- Sevgi Çiçeği, SMG Yayıncılık
- K89.** Nursel Kurt, Utku Dizisi- Mevsim Perileri, SMG Yayıncılık
- K90.** Kolektif, Seta ve Nora Bitkileri Keşfediyor, Tuana Çocuk
- K91.** Kolektif, Seta ve Nora Suyu Keşfediyor, Tuana Çocuk
- K92.** Zeliha Güneş Demir- Eylem Güneş, Ece Pazar Alışverişinde, Işık Yayın Dağıtım

- K93.** Ayşe Turla, Hayvanlar, Morpa Yayıncılık
- K94.** Nurdan Özalp, Kim Daha Faydalı?, Mavi Balina Yayınları
- K95.** Oya Abacı, Küçük Su Damlası, Morpa Yayıncılık
- K96.** Svjetlan Junakovic, Kırmızı Kurbağa Ve Yeşil Flamingo, Tudem Yayınları
- K97.** Kolektif, Seta ve Nora Mevsimleri Keşfediyor, Tuana Çocuk
- K98.** Derya Duman, Sağlığımız, Asf Okul Öncesi Yayınları
- K99.** Manpreet Kaur Aden- Ülkü Unsu, Dünyamızı Koruyalım- Neden Bu Kadar Sıcak, Parıltı Yayınları
- K100.** Manpreet Kaur Aden- Ülkü Unsu, Dünyamızı Koruyalım- Enerjiyi Koruyalım, Parıltı Yayınları
- K101.** Manpreet Kaur Aden- Ülkü Unsu, Dünyamızı Koruyalım- Atıkları Azaltalım, Parıltı Yayınları
- K102.** Manpreet Kaur Aden- Ülkü Unsu, Dünyamızı Koruyalım- Havayı Temiz Tutalım, Parıltı Yayınları
- K103.** Manpreet Kaur Aden- Ülkü Unsu, Dünyamızı Koruyalım- Su Tasarrufu, Parıltı Yayınları
- K104.** Kolektif, Oluşum- Dönüşüm- Değişim, Asf Okul Öncesi Yayınları
- K105.** Şükran Oğuzkan, Pengu ve Yavru Balina, Morpa Yayıncılık
- K106.** Şükran Oğuzkan, Pengu ve Ayı Balığı, Morpa Yayıncılık
- K107.** H.Salih Zengin, Kaplumbağa Rafi Ve Arkadaşlarının Sesi, Erdem Yayınları
- K108.** Nuray Güneyli, Biz De Varız- Artık Canım Sıkılmıyor, SMG Yayıncılık
- K109.** Nuray Güneyli, Biz De Varız- Kendime İyi Bakmalıyım, SMG Yayıncılık
- K110.** Koray Avcı Çakman, Buruşuk Domates, Arı Yayıncılık
- K111.** Nuria Er Empar Jimenez, Şıp! Su, Final Kültür Yayınları
- K112.** Nuria Er Empar Jimenez, Püf! Hava, Final Kültür Yayınları
- K113.** Nuria Er Empar Jimenez, Tık! Enerji, Final Kültür Yayınları
- K114.** Nuria Er Empar Jimenez, Öf! Çöp, Final Kültür Yayınları
- K115.** Marilyn Marks, David M. Schwartz, Bir Bak, Bir Daha Bak- Su Birikintisinde, Tübitak Yayınları

K116. Kolektif, Seta ve Nora ölu Keşfediyor, Tuana Çocuk

K117. Helen Taylor- Bilge Zileli Alkım, Hava Durumu, Tübitak Yayınları

K118. Kolektif, Seta ve Nora Bahçeyi Öğreniyor, Tuana Çocuk

EK 3 İZİN BELGESİ

T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 74083975-605.01-E.-7685494
Konu : Aycan KÜTÜK'ün
Araştırma İzni Hk.

16.04.2019

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Yazı ve Kurul İşleri Müdürlüğü)

AYDIN

İlgi : 02.04.2019 tarih ve E-5916 sayılı yazınız.

İlgi yazı gereği; Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Başkanlığı Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi Aycan KÜTÜK tarafından, "Eko-Okullardaki Çocuk Kitaplarının Çevre Eğitimi Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, Aydın Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Efe Emir Ayşe Çetin Anaokulu, Efeler Zübeyde Hanım Anaokulu, İstiklal Anaokulu, Unicef Türkiye Millî Komitesi - Seyda Kayhan Anaokulu, İncirliova Zübeyde Hanım Anaokulundaki çocuk kitaplarını inceleme isteği, Millî Eğitim Bakanlığı 2017/25 sayılı genelgesi doğrultusunda incelenmiş olup inceleme sonucunda; **çalışmanın eğitim - öğretimi aksatmayacak şekilde, okul idaresinin gözetiminde ve denetiminde uygun göreceği zamanlarda ve mühürlü anketin kullanılarak yapılmasını uygun gören Valilik Oluru ekte gönderilmiştir.**

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Seyfullah OKUMUŞ
İl Millî Eğitim Müdürü

Eki:
1-Valilik Oluru
2-Mühürlü Onaylı Ölçek ve Formlar

Güvenli Elektronik İmza
18.04.2019
Şevki AKTAŞ
v.t.c.

Adres : Meşrutiyet Mah. Kültür Cad.No:20 Efeler/AYDIN	Ayrıntılı bilgi için:A.ÇERÇİ Şef
Elektronik Ağ: www.aydin.meb.gov.tr	Tel : 0256 215 10 28 - 1429 Dahili
E-posta : yuksekogretimuyrtdisi09@meb.gov.tr	Faks: 0256 225 12 68

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Aycan KÜTÜK

Doğum Yeri ve Tarihi: Bandırma/ 01.05.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Uludağ Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Okul Öncesi Öğretmenliği

Lisansüstü Öğrenimi: Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Okul Öncesi Eğitimi / Yüksek Lisans

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Çince

İş Deneyimi

Okul Öncesi Öğretmeni (2015-2016) Nilüfer Bilfen Anaokulu, Nilüfer/ BURSA

(2017-2019) Türk Amerikan Derneği Anaokulu (Mavişehir), Karşıyaka/ İZMİR

(2019- Halen devam etmekte) İstek Çanakkale Koleji, Merkez/ÇANAKKALE

İletişim

e-posta Adresi: aycankutuk@gmail.com

Tarih: 06.08.2019